

TASA-ARVO SIVISTYS YMPÄRISTÖ

Vasemmiston vaihtoehtobudjetti 2019

VASEMMISTOLIITON VAIHTOEHTO- BUDJETTI 2019

Tämä versio päivitetty 13.11.2018

SUOMI ON taloussuhdanteen huipulla. Ulkomaisen kysynnän kasvu on piristänyt vientiä, rakentaminen on ollut edelleen kiivasta, kotitalouksien kulutuskysyntä on kasvanut ja yritykset ovat investoineet.

Myönteinen suhdannekehitys on näkynyt myös työttömyyden vähenemisenä ja työllisyyden kasvuna.

Ennusteiden mukaan työllisyys kohenee ja talous kasvaa myös ensi vuonna, mutta vauhti hidastuu niin Suomessa kuin yleisemmin Euroopassa ja monilla muilla alueilla. Huippusuhdanteesta huolimatta Suomen julkistalous pysyy alijäämäisenä.

Ihmisryhmien väliset erot koulutuksessa, terveydessä, varallisuudessa, elinpiireissä ja mahdollisuuksissa ovat kasvaneet. Paljon eroista siirtyy ylisukupolvisesti, eli hyvinvointivaltiolle ominainen sosiaalinen liikkuvuus ei enää toimi. Työttömien lapsista tulee muita todennäköisimmin työttömiä. Tulottomia kotitalouksia on jo 400 000. Varallisuuserot ovat suuremmat kuin vuosikymmeniin.

Sipilän hallituksen politiikka on lisännyt eriarvoisuutta ja suomalaisten jakautuneisuutta.

Vasemmistoliiton budjettiesitykset vuodelle 2019 tarjoavat tasa-arvoa ja yhteiskunnan kestävästä rakennemuutosta edistävän vaihtoehdon.

Me vähennämme eriarvoisuutta ja köyhyyttä. Perusturvan, pienimpien eläkkeiden, työttömyysturvan ja opintorahan tasoa korotetaan, hyvinvointipalveluiden maksullisuutta karsitaan ja koulutuksen ja kasvatuksen tasa-arvoa lisätään.

Panostamme 1,3 miljardia euroa hyvinvointierojen tasaaviin etuuskorotuksiin ja julkisten palveluiden parantamiseen.

Satsaamme oppimiseen ja osaamiseen. Koulutusjärjestelmää ja opiskelijoiden asemaa vahvistetaan puolella miljardilla eurolla. Tutkimuksen ja kehityksen määrärahoja kasvatetaan 170 miljoonalla eurolla.

Ilmastonmuutoksen hillitsemiseen ja yhteiskunnan kestävästä rakennemuutoksesta edistämiseen panostamme noin 200 miljoonaa hallitusta enemmän. Karsimme tehottomimmiksi todettuja ja ympäristölle haitallisia tukia niin ikään yli 200 miljoonalla. Lisäksi otamme käyttöön esimerkiksi lentoveron sekä louhittujen malmien arvoon perustuvan kaivosveron.

Vaihtoehtomme lisää verojärjestelmän progressiivisuutta, ja suurista tuloista maksetaan suhteellisesti suurempi vero. Pääomien ja varallisuuden verotuksen kiristäminen mahdollistaa palkkaverotuksen keventämisen. Suomalaisten ylivoimaisen enemmistön palkkaverotus kevenee ja käteen jäävät tulot kasvavat. Tähän vaikuttaa keskeisesti myös kiky-sopimukseen sisältyneiden, palkansaajien asemaa heikentäneiden sosiaalivakuutusmaksukorotusten peruminen.

Vasemmistoliiton vaihtoehdossa Suomen velkaantuminen on hallituksen esitystä vähäisempää.

Talouspolitiikan vaikutusarviointi kattavammmaksi

Talous on väline tärkeiden yhteiskunnallisten tavoitteiden saavuttamiseksi ja hyvinvoinnin lisäämiseksi. On nurinkurista, että yhteiskunnallisessa päätöksenteossa ja keskustelussa julkistaloutta ja talouspolitiikkaa arvioidaan paljolti vain sen mukaan, kuinka bruttokansantuote kehittyy. On olemassa useita, pitkälle kehittyneitä mittareita, jotka kuvaavat yhteiskunnan hyvinvointia bkt:ta laajemmin.

Vuosittaisten talousarvioiden yhteydessä tulisi ottaa käyttöön laajempi vaikutusarviointi, joka mittaisi esitettyjen toimenpiteiden vaikutuksia esimerkiksi sukupuolten väliseen tasa-arvoon, ympäristöjalanjälkeen ja tulonjakoon.

Agenda2030-velvoitteista juontuvien kestävän kehityksen mittareiden linkittäminen osaksi budjetityötä on kannatettavaa, ja sitä tulee edelleen kehittää. Niiden rinnalle tulisi kuitenkin tuoda myös esimerkiksi ns aidon. kehityksen mittari (GPI) tai jokin muu vaihtoehtoinen kokoomaindikaattori.

**Lisätään hyvinvointia
ja yhdenvertaisuutta**

SUOMEN ON jatkossakin oltava maa, jossa kaikilla perhetaustaan ja yhteiskuntaluokkaan katsomatta on mahdollisuus hyvään elämään. Kattavat ja laadukkaat julkiset palvelut, reilut työelämän pelisäännöt sekä oikeudenmukainen verotus- ja tulonjakojärjestelmä takaavat, että ketään ei jätetä heitteille ja että yhteiskunnan voimavarat saadaan valjastettua kaikkia hyödyttävällä tavalla.

Sipilän hallitus on vaikeuttanut nimenomaan pienituloisten elämää. Se on leikannut työttömiltä, opiskelijoilta ja eläkeläisiltä. Julkisia palveluita on karsittu ja sosiaaliturvaa on heikennetty. Sosiaaliturvan byrokratiaa ja vaikeasti ennakoitavaa tarveharkintaa on myös lisätty, mikä on pakottanut kymmeniä tuhansia ihmisiä toimeentulotuen varaan. Ensi vuoden talousarvioesitys ei joistakin parannuksista huolimatta korjaa tilannetta.

Vasemmistoliiton vaihtoehto lisää kansalaisten yhdenvertaisuutta, vahvistaa sosiaaliturvaa ja helpottaa ennen kaikkea pienituloisimpien asemaa.

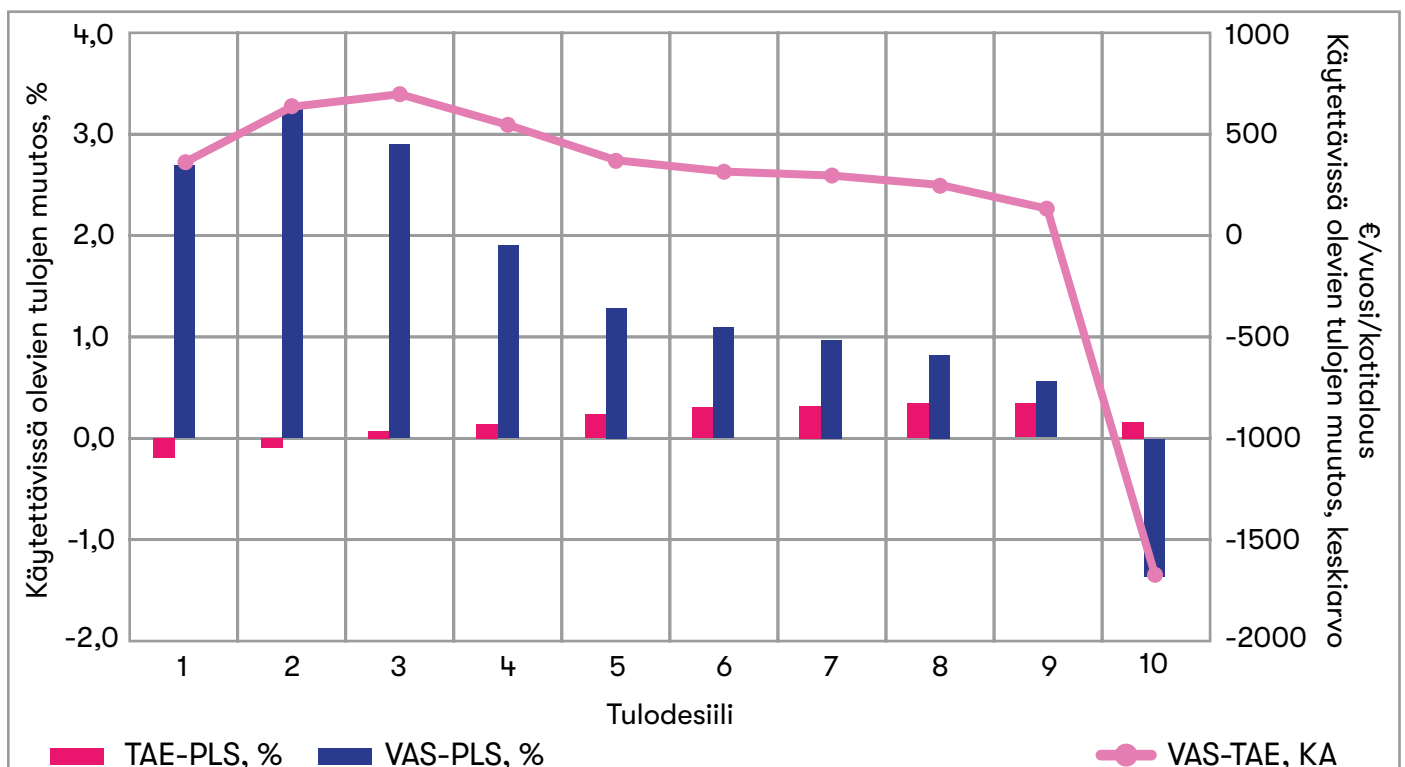
Vasemmistoliiton vaihtoehdossa:

- Perusturvaa heikentäneet indeksileikkaukset ja -jäädätykset perutaan ja etuuksia korotetaan. Tämä tarkoittaa huomattavaa korotusta esimerkiksi työmarkkinatukeen, peruspäivärahaan, kansan- ja takuueläkkeeseen, sairauspäivärahoihin sekä vammaistukeen. Kustannusvaikutus 389 miljoonaa euroa.
- Eläkeläisköyhyyden ja eläkeläisten eriarvoistumisen kitkemiseksi korotamme kansaneläkettä ja takuueläkettä 50 eurolla kuussa (takuueläkkeen korotus 41 euroa suhteessa hallituksen budjettiesitykseen, johon sisältyy 9 euron korotus). Uudistus maksaa noin 350 miljoonaa euroa kansaneläkeindeksiin tehdyn korotuksen lisäksi.
- Ansiosidonnaisen päivärahan heikennykset perutaan. Budjettivaikutus 30 miljoonaa.
- Julkisen sektorin lomarahat palautetaan. Kustannusarvio 150 miljoonaa euroa.
- Opiskelijoiden toimeentulon parantamiseksi opintotuen heikennykset perutaan ja opintorahaa nostetaan 94 eurolla kuukaudessa. Kustannusvaikutus 76 miljoonaa.
- Työttömyysturvan ja asumistuen suojaosa nostetaan 300 sadasta 500 euroon kuussa ja se laajennetaan kattamaan palkkatulon lisäksi myös esimerkiksi pääomatulot, apurahat, palkkiot ja tekijänoikeuskorvaukset. Suojaosan alle jäävät ansiot eivät leikkaa tukia. Uudistuksen vaikutus julkistalouteen arvioidaan noin 145 miljoonaksi euroksi vuodessa.
- Asumistukea parannetaan (palautus vuokraindeksiin ja leikkausten peruminen). Yleinen asumistuki kasvaa 23 euroa kuukaudessa. Kustannusvaikutus 41 miljoonaa euroa.
- Vanhuspalveluiden laadun ja hoitajamitoituksen parantamiseen ohjataan 20 miljoonaa
- Otetaan käyttöön julkisen terveydenhoidon ”viikossa hoitoon” -hoitotakuu. Lääkärin ja sairaanhoitajan palkkaamisesta aiheutuva määrärahalisäys valtiolle on arviosta riippuen 300–400 miljoonaa euroa. Hoitotakuu toteutetaan asteittain, jolloin ensimmäisen vuoden lisämenot ovat 100 miljoonaa.
- Luovutaan terveystalokeskuksesta koko maassa (78 miljoonaa).

- Parannetaan lääke- ja sairasmatkakorvauksia (20 miljoonaa).
- Otetaan käyttöön ruokavaliokorvaus keliakiaa sairastaville. Korvauksen määrä on noin 73 euroa kuukaudessa (kustannukset 0,6 miljoonaa).
- Parannetaan tuettua asumista ja erityisratkaisuja tarvitsevien ihmisten asunto-oloja (10 miljoonaa).
- Puolitetaan yksityisen sairaanhoidon käytöstä maksettava Kela-korvaus. Kyseessä on kansalaisten yhdenvertaisuutta heikentävä tuki, jota hyödyntävät etenkin suurituloisimmat hyödyntävät. Säästö valtiontaloudelle 75 miljoonaa.
- Panostukset yhteensä 1 370 miljoonaa.

Vasemmistoliiton vaihtoehto parantaa suomalaisten yli-voimaisen enemmistön toimeentuloa.

Kuvio 1. Vasemmiston uudistusten vaikutus käytettävissä eri tuloihin eri tulokymmenissä.

VAIHTOEHTOMME LISÄÄ TASA-ARVOA:

- Tuloeroja kuvaava ginikerroin pienenee 0,9 prosenttiyksikköä
- Köyhyysaste (60 % mediaanitulosta) pienenee 1 prosenttiyksiköllä: 58 000 ihmistä nouseekoöhyysrajan yläpuolelle
- Naisten käytettävissä olevat tulot kasvavat keskimäärin 1 prosentin ja miesten käytettävissä olevat tulot pienenevät keskimäärin 0,2 prosenttia. Myös miesten tulot paranevat seitsemässä ensimmäisessä tulokymmenyksessä.

Vaikutukset arvioitu suhteessa hallituksen budjettiesitykseen.

ESIMERKKEJÄ VASEMMISTON UUDISTUSTUKSISTA SOSIAALITURVAAN:

- Kansaneläke: 629 -> 679 €/kk
- Takuueläke: 784 -> 825 €/kk
- Työttömyyspäiväraha: 697 -> 721 €/kk
- Yleinen asumistuki: 315 -> 338 €/kk
- Korkeakouluopiskelijan opintoraha: 250 -> 344 €/kk

VAIHTOEHTOMME VAIKUTUKSET ESIMERKKIPERHEISIIN

Käteen jäävät kuukausitulot suhteessa hallituksen esitykseen

Korkeakouluopiskelija

+ 117 euroa

Työmarkkinatukea saava yksinhuoltaja

+ 53 euroa

Pienituloinen palkansaajaperhe

+ 235 euroa

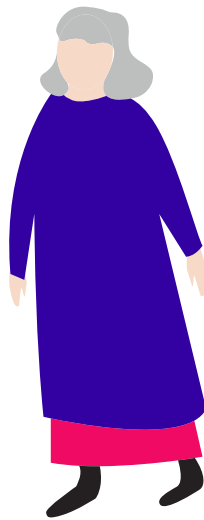
Keskituloinen palkansaajaperhe

+ 31 euroa

Keskimääräisen työeläkkeen saaja

+ 34 euroa

Palkansaajien käteen jäävät ansiot eri tulotasoilla:

- Pienituloinen (2 000 €/kk): + 25 euroa
- Keskituloinen (mediaanipalkka 3 087 €/kk): + 16 euroa
- Suurituloinen (6 000 €/kk): + 2 euroa

Viikossa hoitoon ja terveyskeskusmaksut pois

Haluamme poistaa terveyskeskusmaksut koko maassa sekä ottaa käyttöön ”viikossa hoitoon” -hoitotakuun. Nämä uudistukset voidaan toteuttaa riippumatta siitä, millaisen hallintorakenteen puitteissa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita tulevaisuudessa tuotetaan.

Terveyskeskusten liian pienet resurssit ovat itseään ruokkiva kierre. Puutteellinen resursointi aiheuttaa jonoja, jotka puolestaan vähentävät terveyskeskusten houkuttelevuutta. Suomessa on kuitenkin myös sellaisia terveyskeskuksia, jotka ovat tämän kierteen katkaisseet, joissa pääsee käytännössä jonottamatta hoitoon ja joiden asiakkaat ovat tyytyväisiä palveluun.

Terveyspalveluissa ja niiden käytössä on suuria eroja ihmisten tulotason mukaan. Vaikka suomalaisten terveys kokonaisuutena on harpannut eteenpäin viime vuosikymmeninä, ovat terveyserot sosioekonomisten ryhmien välillä jopa kasvaneet. Yksi ilmentymä tästä on se, että pienituloiset ja köyhät eivät hakeudu hoitoon liian korkeiden asiakasmaksujen vuoksi. Tämä näkyy etenkin

hammashoidossa, lyhytaikaisessa kotihoidossa ja terveyskeskusten vastaanotoilla.

Terveyskeskusmaksuja puolustellaan useasti sillä, että näin välttytään ”turhilta” käynneiltä. Kansanterveyden, kansantalouden ja yhdenvertaisuuden kannalta suurempi ongelma on, että korkeiden maksujen vuoksi hoitoon hakeudutaan liian myöhään tai ei lainkaan. Tilanteen hälyttävyydestä kertoo sekin, että esimerkiksi vuonna 2016 lähes 400 000 sosiaali- ja terveydenhoidon asiakasmaksua meni ulosottoon.

Kaiken lisäksi kotitalouksien rahoitusosuus terveyskeskusten lääkärimaksuista kasvaa. Suuressa osassa kuntia myös sairaanhoitajan vastaanotolla käynti on aikuisille maksullista.

Terveyskeskusmaksuista luopuminen koko maassa edistäisi merkittävästi kansanterveyttä ja ihmisten yhdenvertaisuutta. Lääkärimaksujen poistamisen lisäkustannus olisi arviolta 68 miljoonaa euroa ja sairaanhoitajamaksujen 5–15 miljoonaa. Tähän uudistukseen meillä on varaa.

Hoitotakuu

Hoitoon pääsyä voi julkisessa terveydenhuollossa joutua odottamaan pitkään. Jonojen pituus vaihtelee suuresti alueittain. Esimerkiksi huhtikuussa 2018 joitakin satoja suomalaisia oli odottanut vastaanotolle pääsyä yli kolme kuukautta. Vain noin 40 prosenttia kiireettömistä lääkärin avosairaanhoidon vastaanottokäynneistä toteutui viikon kuluessa hoidon tarpeen arviosta.

Vasemmiston hoitotakuu turvaa tehokkaan ja nopean hoidon kaikille suomalaisille.

Hoitotakuumallissamme vastaanotolle pääsyn jonotusajat jaetaan kolmeen osaan:

1) Kiireellisessä tilanteessa hoitoon ja tutkimuksiin pääsee heti.

2) Kiireettömässä tapauksessa lääkäriajan saa viikon sisällä.

3) Ennalta suunnitelluille ja seurantakäynneille saa ajan joustavasti sopien enintään 2–3 viikon kuluessa.

Eri asiantuntijoilta saamamme arviot hoitotakuun kustannuksista ovat varsin samansuuntaisia. Tarvittavan lisärahoituksen määrä on 300–400 miljoonaa euroa vuodessa. Nettokustannukset ovat pienemmät, koska kansanterveyden paraneminen toisi myös säästöjä.

Summa ei ole suuri, kun sitä vertaa esimerkiksi hallituksen ajamaan ns. valinnanvapausmalliin, jonka on arvioitu kasvattavan kustannuksia huomattavasti tätä enemmän.

**Oikeudenmukainen
verotus tasaa tulo- ja
varallisuuseroja**

SUOMEN VEROJÄRJESTELMÄN kyky tasata tulo- ja varallisuuseroja on heikentynyt pidemmän aikaa. Progressiivisilla veroilla kerättävien verotulojen osuus on selvästi vähentynyt. Progressiivisimpien verojen eli valtion tuloveron sekä perintö- ja lahjaveron osuus verokertymästä on alle 10 prosenttia. Jos katsotaan kaikkia henkilöverotuksessa perittäviä veroja ja maksuja (ml. sosiaalivakuutusmaksut), niin progressiivisen ansiotuloveron osuus on tipunut 1980–90-luvun taitteen yli 40 prosentista noin 15 prosenttiin.

Sipilän hallitus on vähentänyt verojärjestelmän tulontasausvaikutusta ja kasvattanut eriarvoisuutta. Suurimmat hyödyt veromuutoksista ovat menneet suurituloisille ja suurten pääomien haltijoille. Valtavat miljardiluokan veronkevennykset ovat myös heikentäneet valtiontalouden rahoitusasemaa ja vaikeuttaneet hyvinvointivaltion ylläpitoa.

Suomen pääomatulon saajia suosiva verojärjestelmä on keskeinen eriarvoistava rakenne. Vuoden 1993 verouudistuksesta asti talouskasvun hedelmät ovat menneet kaikkein hyvätuloisimmille, kun sitä edeltävinä vuosikymmeninä pienituloisten ansiot kasvoivat eniten. Uusimpien verotietojen valossa yli 300 000 nettona tienanneiden ansiot kasvoivat vuonna 2017 yli neljänneksellä, kun pienimmissä tuloluokissa käteen jäävä summa pieneni tai pysyi suunnilleen ennallaan.

Varallisuuserot ovat suuremmat kuin vuosikymmeniin.

Erityisen avokätisesti Suomessa kohdellaan varakkaita omistajayrittäjiä, jotka pystyvät muuttamaan ansionsa pääomatuloiksi ja nostamaan ne hyvin alhaisella veroprosentilla. Lähes kaikki johtavat asiantuntijat ovat eri tavoin suosittaneet listaamattomien yhtiöiden omistajien kohutuuttomien veroetujen poistamista, mutta hallitus ei ole ollut siihen valmis.

Toisaalta nykyinen pääomatulojen erillinen asteikko on epäreilu myös pieniä pääomatuloja saaville pienituloisille.

Vasemmistoliiton vaihtoehdossa verojärjestelmän progressiivisuutta lisätään selvästi, ja suurista tuloista maksetaan suhteellisesti suurempi vero. Suomalaisten ylivoimaisen enemmistön palkkaverotus kevenee, sillä kiky-sopimuksesta aiheutuneiden sosiaalivakuutusmaksujen korotusten perumisen vaikutus on suurempi kuin tuloveroasteikkoon tekemiemme kiristysten aivan suurituloisimpia lukuun ottamatta. Tämä havainnollistaa, kuinka valtava tulonsiirto kiky-sopimus oli palkansaajilta ja julkiselta sektorilta yrityksille.

Mallissamme pääomien ja ympäristöhaittojen verotusta kiristetään. Varallisuuden verottaminen on Suomessa varsin kevyttä, ja sen kiristäminen mahdollistaa palkkaverotuksen keventämisen.

Verovälttelyyn puututaan nykyistä aktiivisemmin, ja veropohjaa lavennetaan ja tiivistetään.

Vasemmistoliiton vaihtoehdossa:

- Vasemmistoliiton tavoite on, että ansio- ja pääomatuloja kohdellaan verotuksessa yhdenmukaisesti. Meidän tulee välittömästi käynnistää valmistelu tuloverotuksen harmonisoimiseksi.
- Välittömänä uudistuksena ehdotamme listaamattomien yritysten osinkoverotuksen korjaamista. Tämä toteutetaan laskemalla verovapaiden osinkojen raja (ns. normaalituottoraja) kahdeksasta kolmeen prosenttiin ja verottamalla tuon rajan alle jäävistä tuloista 40 prosenttia nykyisen 25 prosentin sijaan. Uudistus lisää verotuloja noin 355 miljoonalla eurolla.
- Tuloveroasteikkoa muutetaan usealla tavalla. Perumme niin sanotusta kiky-sopimuksesta aiheutuneet muutokset sosiaalivakuutusmaksuihin, mikä lisää palkansaajien käteen jääviä tuloja huomattavasti. Tämän vastapainoksi kiristämme veroasteikkoa ja otamme käyttöön uuden, yli 100 000 euroa vuodessa tienaaavien veroluokan (vero alarajan ylittävästä osasta 34 %).
- Kunnallisverotuksen perusvähennys korotetaan 3 535 euroon hallituksen esittämän 3 305 euron sijaan. Tämä lisää pienituloisten käteen jääviä tuloja. Uudistuksen hinta on 97 miljoonaa euroa.
- Kotitalousvähennys palautetaan vuoden 2016 mallin mukaiseksi. Säästöt valtiolle 31 miljoonaa euroa.
- Verotuksen niin sanotusta yrittäjävähennyksestä luovutaan. Säästö valtiolle 126 miljoonaa euroa.
- Perintö- ja lahjaveroon sekä metsälahjaveroon hallituskaudella tehdyistä kevennyksistä luovutaan. Näiden veromuotojen tarkoitus on hillitä varallisuuserojen kasvua, mutta uudistusten suurimmat hyödyt menevät suurituloisimmille. Veromuutos lisää valtion tuloja 59 miljoonaa euroa vuodessa. Lisäksi selvitetään mahdollisuutta soveltaa perintö- ja lahjaverotukseen ns. kertymäperiaatetta (huomioidaan koko eliniän aikana saadut perinnöt ja lahjat).
- Lopetetaan vapaaehtoisten työeläkevakuutusmaksujen verovähennysoikeus. Yksityisten eläkevakuutusjärjestelmien tukemiseen ei ole perusteita. Uudistus lisäisi valtion tuloja 88 miljoonalla eurolla vuodessa.
- Poistetaan asunto-osakeyhtiön rahoitusvastikkeen verovähennysoikeus sijoittajilta.
- Poistetaan mahdollisuus verojen lykkäämiseen ja verovälttelyyn vakuutuskuorten, kapitalisaatiosopimusten ja muiden vastaavien järjestelyiden avulla. Verotetaan osinkotuottoja ja luovutusvoittoja kuten suoran omistuksen tapauksessa tehtäisiin.
- Pienimuotoisen yritystoiminnan tukemiseksi arvonlisäverollisen myynnin alaraja nostetaan 30 000 euroon. Uudistus kannustaa pienyrittäjiä kasvattamaan liiketoimintaansa. Uudistus pienentäisi valtion alv-tuloja noin 87 miljoonaa euroa.
- Yhteisövero korotetaan nykyisestä 20 prosentista 22 prosenttiin, mikä vastaa esimerkiksi Ruotsin tasoa. Suomen yritysvero on kansainvälisesti hyvin alhainen, ja väitteet yritysveron maltillisen korotuksen kilpailuhaitoista ovat empiirisesti heikosti perusteltavissa. Uudistus lisää valtion verotuloja 420 miljoonalla eurolla.

**Suomen hyvinvointi
perustuu osaamiseen**

LAADUKAS, KATTAVA ja maksuton koulutusjärjestelmä, yliopistoissa ja erikoislaitoksissa tehtävä tutkimus sekä yritysten tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta muodostavat kokonaisuuden, jonka varassa Suomen menestys lepää.

Maamme hyvinvointia ei ole rakennettu työehtoja polkemalla, vaan osaamista ja tuottavuutta parantamalla. Järkevillä koulutus- ja elinkeinopoliittisilla päätöksillä on ollut tässä keskeinen rooli.

Meidän on valittava, haluammeko jatkossa kuulua edullisella palkkatasolla kilpaileviin matalan elintason maihin vaiko menestyä osaamisella. Tulevaisuuden hyvinvoinnin turvaamiseksi meidän on uskallettava investoida merkittävästi nykyistä enemmän koulutukseen sekä tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan (TKI).

Sipilän hallitus on leikannut kasvatuksesta ja koulutuksesta miljardin. Vuoden 2019 talousarvio ei joistakin korjausliikkeistä huolimatta muuta tätä kokonaiskuvaa. Myös yritysten ja tutkimuslaitosten saaman tutkimus- ja kehitysrahoituksen kehitys on jäänyt selvästi jälkeen verrokkimaista.

Vasemmistoliiton vaihtoehto palauttaa osaamisen arvostuksen. Koulutuksen, tutkimuksen ja innovaatioiden leikkaukset perutaan, ja niitä vahvistetaan lisärahoituksella.

Kaikille mahdollisuus laadukkaaseen kasvatukseen ja koulutukseen

Jokaisella pitää taustastaan riippumatta olla oikeus ja mahdollisuus hyvään kasvatukseen ja opetukseen päiväkodista yliopistoon ja aikuiskoulutukseen. Uuden oppiminen, oivaltaminen ja itsensä kehittäminen on jokaisen perusoikeus ja edellytys yhteiskunnan kehittymiselle.

Uuden oppiminen ja tiedon syventäminen on arvo itsessään. Samalla korkea osaaminen on myös Suomen tärkein voimavara. Siksikin on huolestuttavaa, että kansainväliset vertailut ovat osoittaneet Suomen jääneen jälkeen keskeisistä verrokkimaistamme sekä nuorten että työikäisen väestön osaamisessa ja koulutustasossa.

Tämä kehitys on käännettävä. Meidän on nostettava korkeakoulututkinnon suorittaneiden nuorten aikuisten osuus 50 prosenttiin. Tärkeimmät keinot tämän saavuttamiseksi ovat koulutusjärjestelmän joustavuus, maksuttomuus, koulutuksen periytyvyyden vähentäminen ja elinikäinen oppiminen.

Tavoitteena on kasvattaa osaavia ja itsenäisesti ajattelevia kansalaisia, jotka tuntevat oikeutensa ja velvollisuutensa.

Varhaiskasvatuksen merkitys lapsen kehitykselle tunnustetaan yleisesti. Sipilän hallituksen päätökset ovat

kuitenkin vaikeuttaneet varhaiskasvatuksen kehittämistä. Yksi hallituskauden merkittävimmistä heikennyksistä on päätös rajata subjektiivista päivähoito-oikeutta.

Varhaiskasvatuksessa eriarvoisuus lisääntyy alueellisesti, sukupuolten välillä ja eri taustoista tulevien lasten välillä. Osallistumisasteen nostaminen on keskeinen keino koulutuksellisen tasa-arvon ja oppimistulosten parantamiseksi. Subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden palauttaminen, ryhmäkokojen pienentäminen, varhaiskasvatusmaksujen alentaminen sekä maksuttomuuden kokeileminen ovat kaikki keskeisiä keinoja sen saavuttamiseksi.

Vasemmistoliitto haluaa siirtyä myös kaksivuotiseen, velvoittavaan esikouluun 5–6-vuotiaille ja kehittää oppivelvollisuutta joustavammaksi, jolloin peruskoulun aloittamisessa huomioidaan nykyistä paremmin lapsi yksilönä.

Tutkimusten mukaan korkeatasoisesta pedagogisesta varhaiskasvatuksesta hyötyvät kaikki lapset. Erityisen suuri vaikutus on niille lapsille, joiden kasvuympäristössä on kehittymistä haittaavia tekijöitä, kuten vanhempien päihde- tai terveysongelmia tai puutteita sosiaalisessa vuorovaikutuksessa.

Peruskoulu eriarvoistuu, mikä näkyy koulujen ja oppilaiden välisten oppimistulosten kasvavina eroina. Lasten perhetausta vaikuttaa aiempaa enemmän oppimistuloksiin. Peruskoulu ei siis yhtä hyvin kuin ennen takaa kaikille lapsille tasa-arvoisia mahdollisuuksia oppia uutta, viihtyä koulussa ja menestyä opinnoissa.

Entistä harvempi oppilas saavuttaa perusopetuksen vähimmäistavoitteet ja entistä useampi tarvitsee tehostetua opetusta tai erityistukea. Myös koulussa viihtyminen on vähentynyt. Perusopetuksesta löytyy jopa 38 lapsen ryhmiä.

Luottamusta omaan lähikouluun on vahvistettava, jotta alueiden eriytyminen pysähtyy. Kymmenen vuoden sisällä lähes yksi neljästä peruskoulusta on lakkautettu, mikä on pidentänyt koulumatkoja ja tehnyt lähikouluperiaatteen käytännössä monille mahdottomaksi.

Pienemmät opetusryhmät mahdollistavat yksilöllisen opetuksen ja oppilaiden erityistarpeiden ja kouluviihtyvyyden huomioimisen. Opetushenkilökuntaa on oltava riittävästi, jotta yksilöllisiä oppimispolkuja voidaan toteuttaa.

Perusopetus tarvitseekin kehittämistä ja lisäresursseja. Kaupungeissa kouluja tuetaan positiivisen erityiskohtelun mallin mukaisesti. Myös erityisopetukseen on panostettava. Keskeisessä roolissa on erityis- ja erityisluokanopettajien määrän kasvattaminen ja kolmiportaisen tuen toteuttaminen niin, että jokaiselle oppilaalle on taattu tarpeeseen vastaava tuki.

Vasemmistoliitto haluaa varmistaa, että suomalainen peruskoulu on jatkossakin yksi maailman parhaista kaikille lapsille. Tämä edellyttää resurssien parantamista.

Ammatillisesta koulutuksesta on tämän hallituskauden aikana leikattu roimalla kädellä.

Vuoden 2019 talousarviossa reformin toimeenpanoon esitetty 15 miljoonaa euroa on täysin riittämätön tarpeeseen nähden. Aiemmin hallituskaudella vietiin kertarysäyksellä 190 miljoonaa, mikä tarkoitti koulutuksen järjestäjien rahoituksen pienenemistä keskimäärin 20–25 prosentilla. Sen seurauksena oppilaitoksista hävisi 1 600 työpaikkaa pelkästään vuonna 2016.

Irtisanomiset ovat heikentäneet opetuksen sisältöä ja oppilaitosten ilmapiiriä. Lähiopetuksen vähentäminen on haaste monelle teini-ikää läpikäyvälle opiskelijalle, mutta erityisesti se koskee niihin oppilaisiin, joilla on oppimisvaikeuksia, mielenterveys- tai päihdeongelmia tai muuta erityisen tuen tarvetta. Lähiopetus on erityisen tärkeää myös esimerkiksi maahanmuuttajien koulutuksessa ja kotoutuksessa.

Toisen asteen riittävä rahoitus tulee turvata, jotta ammatillisen koulutuksen reformi on mahdollista toteuttaa järkevällä tavalla. Ammatillisen koulutuksen on oltava saavutettavissa joka puolella Suomea.

Toisen asteen opinnoista tulee tehdä kaikille maksuttomia. Tähän päästään tekemällä oppimateriaaleista maksuttomia ja korottamalla oppivelvollisuusikää, mikä takaisi jokaiselle nuorelle paikan lukiossa, ammatillisessa oppilaitoksessa tai oppisopimuskoulutuksessa. Koulutus on merkittävässä asemassa nuorten syrjäytymisen estämisessä. Noin 15 prosenttia nuorista ei kuitenkaan ole suorittanut toisen asteen tutkintoa 25 ikävuoteen mennessä. Ammatikoulun ja lukion kustannukset ovat monille perheille vaikea kulu. Ammatillisessa koulutuksessa koulutuksen keskeyttämiseen on vaikuttanut rahan puute ainakin jonkin verran lähes joka kolmannella opiskelijalla.

On myös tärkeää katsoa toista astetta kokonaisuutena esimerkiksi lisäämällä lukioden ja ammatillisten oppilaitosten yhteistyötä opetuksessa sekä takaamalla samanlaiset oikeudet esimerkiksi erityisopetukseen ja muuhun tukeen koko ikäluokalle. Lukioden ja ammatillisten oppilaitosten nykyistä tiiviimpi yhteistyö helpottaisi omasta valinnastaan vielä epävarmojen nuorten opiskeluiden etenemistä sekä tarvittaessa siirtymistä lukioista ammatilliseen oppilaitokseen tai toisinpäin. Yhteistyö tekisi opinnoista myös nykyistä monipuolisempia ilman, että nuoren täytyisi suorittaa raskaaksi koettu kaksoistutkinto.

Korkeakoulujen perusrahoitus on hallituskauden aikana vähentynyt. Ensi vuoden talousarviossa korkeakoulujen opetukseen ja tutkimukseen ehdotetaan 3,1 miljardia euroa, mikä on 167 miljoonaa vähemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa.

Hallituksen korkeakoulu- ja tiedepoliittinen linja on ollut leikata perustoiminnan rahoituksesta ja siirtää resursseja

kilpailtuun rahoitukseen niin koulutuksen kuin tutkimuksenkin rahoituksen osalta. Hankerahoituksella ei kuitenkaan pystytä paikkaamaan perusrahoituksen ongelmia.

Korkeakoulut ovat leikkausten vuoksi joutuneet irtisanoimaan henkilökuntaa, mikä on vaikuttanut paitsi henkilöstön hyvinvointiin myös opiskelijoiden mahdollisuuksiin saada opetusta ja ohjausta.

Korkeakoulujen perusrahoitusta on kasvatettava, jotta yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen autonomia ja edellytykset pitkäjänteiselle perustutkimukselle ja TKI-toiminnalle toteutuvat. Rahoituksen yliopistoindeksi on palautettava.

Yliopistolaki pitää uudistaa yhteisöllisen päätöksenteon ja korkeakoululaitoksen sisäisen demokratian vahvistamiseksi sekä tieteen vapauden lisäämiseksi ja tutkimuksen ja ylimmän koulutuksen tason kohottamiseksi.

Ammattikorkeakoulujen rahoitus on jäänyt jälkeen kasvavista kustannuksista. Ensi vuoden rahoitus on nimellisesti 41 miljoonaa euroa pienempi kuin vuonna 2015. Vuodesta 2012 rahoituksen reaaliarvo on pudonnut yli 20 prosenttia. Opiskelijoiden määrä on pysynyt ennallaan leikkauksista huolimatta. Ammatikorreakoulut ovat tehostaneet toimintaansa äärimmilleen, ja niiden resursseja on parannettava.

Vapaa sivistystyö on Suomessa merkittävässä roolissa elinikäisen oppimisen ja ihmisten hyvinvoinnin ja tasa-arvon edistämisessä sekä maahanmuuttajien kotouttamisessa. Opiskelijoita on oppilaitoksissa yhteensä noin miljoona, ja koulutuksen kysyntä on suurta.

Myös vapaan sivistystyön oppilaitosten valtionosuuksia ja -avustuksia on leikattu useiden vuosien ajan. Leikkausten vuoksi koulutusmaksuja on jouduttu viime vuosina korottamaan ja koulutustarjontaa supistamaan erityisesti haja-asutusalueilla, mikä vaarantaa koulutuksellista tasa-arvoa ja koulutuksen alueellista kattavuutta.

Vasemmistoliiton koulutuspaketti:

- Subjekttiivinen oikeus varhaiskasvatukseen palautetaan, varhaiskasvatuksen ryhmäkokoja pienennetään ja henkilöstömitoitusta parannetaan. Panostukset yhteensä 25 miljoonaa euroa.
- Peruskoulujen ryhmäkokoja pienennetään, laadullista yhdenvertaisuutta parannetaan ja lähikouluperiaatetta vahvistetaan. Lisärahoitus 30 miljoonaa euroa.
- Ammatillisen koulutuksen resursseja parannetaan ja uudistuksen järkevä toteutus turvataan. Lisärahoitus 150 miljoonaa euroa.
- Tehdään toisen asteen opinnoista maksuttomia. Kustannusarvio 85 miljoonaa euroa.
- Yliopistojen perusrahoitusta lisätään 90 miljoonalla ja palautetaan rahoituksen yliopistoindeksi.
- Opintotuen heikennykset perutaan ja opintorahaa korotetaan 94 eurolla kuukaudessa (kustannukset 76 miljoonaa).
- Ammattikorkeakoulujen valtionrahoitusta korotetaan 35 miljoonalla eurolla.
- Vapaan sivistystyön oppilaitosten rahoitusta lisätään 5 miljoonalla eurolla.
- Panostukset kasvatukseen ja koulutukseen yhteensä 420 miljoonaa euroa (opintorahan ja asumislisän korotusten kanssa yli puoli miljardia).

Satsataan tutkimukseen, kehitykseen ja innovaatioihin

Vahva koulutusjärjestelmä on mahdollistanut edistyskellisen tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan, jota harjoitetaan yliopistoissa, tutkimuslaitoksissa, ajatuspajoissa ja yrityksissä.

Näillä toiminnoilla on keskeinen rooli Suomen tulevaisuuden kannalta. Talouden elinvoimaisuus, työpaikkojen luominen ja päästöttömyyden, korkean lisäarvon tuotantojärjestelmään siirtyminen edellyttävät elinkeinorakenteen radikaalia uudistumista. Myös vientiteollisuutemme kilpailukyky riippuu tuotannollisteknologisesta kehityksestä ja uusista innovaatioista.

Julkiset panostukset tutkimukseen ja tuotekehitykseen maksavat itsensä takaisin. Korkeakouluissa, ja tutkimuslaitoksissa tehty työ luo perustaa kaupallisille ratkaisuille, ja tuet yritysten omalle tutkimus- ja kehitystoiminnalle mahdollistavat riskinoton ja uuden luomisen. Innovaatioiden myönteiset ulkoisvaikutukset säteilevät kauas yksittäisen tutkimusyksikön tai yrityksen ulkopuolelle.

Julkinen sektori voikin tukea, mahdollistaa ja synnyttää innovaatioita ja uudenlaista toimeliaisuutta. Tämä on ensiarvoisen tärkeää nykyisen kaltaisessa tilanteessa, jossa koko tuotanto- ja kulutusjärjestelmämme on muutettava nopeasti. Ekologinen jälleenrakennus edellyttää valtiolta strategista näkemystä, priorisointia, pitkäjänteisyyttä – ja rahaa.

TKI-toiminnan menojen osuus bruttokansantuotteesta on Suomessa kuitenkin pienentynyt vuodesta 2009 alkaen. Sipilän hallituksen aikana tutkimuksen, kehityksen ja innovaatioiden tukemisen merkitys elinkeinopolitiikassa on entisestään vähentynyt, vaikka vuoden talousarviossa aiempien vuosien leikkauksia hieman paikkailtiin.

Vuonna 2016 TKI-toimintojen bruttokansantuoteosuus painui jo alle kolmen prosentin, mikä on huomattavasti vähemmän kuin keskeisissä verrokkimaissamme. Samaan aikaan, kun muualla kehittyneissä maissa panostetaan uusiutumiseen, Suomessa on otettu takapakkia.

Tutkimus- ja kehityspanostusten määrän lisäksi huomioita tulisi kiinnittää myös niiden kohdentumiseen.

Tällä hetkellä yrityksille menevä tuki tähtää pitkälti olemassa olevien tuotteiden parantamiseen. Kokonaan uusien innovaatioiden osuus on vain muutamia prosentteja. Yleisluonteisten verotukien korvaaminen suorilla innovaatioilla ja avustuksilla saattaisi osaltaan parantaa tilannetta.

Valtion sektoritutkimuslaitokset tekevät tärkeää soveltavaa tutkimusta ja tarjoavat keskeistä asiantuntijatietoa päätöksenteon ja julkisen keskustelun tueksi. Monien niiden rahoitusta on leikattu tuntuvasti tällä hallituskaudella, mikä on johtanut henkilöstön ja tutkimustoiminnan karsimiseen. Sama koskee yliopistoissa tehtävää tutkimusta.

Tämä on lyhytnäköistä politiikkaa. Vaikeiden ja monisyisten haasteiden ratkaisu edellyttää tutkittua tietoa. Rahoituksen laskeva trendi on käännettävä. Vasemmiston mielestä Suomen tavoitteeksi tulee ottaa, että TKI-toimintaan käytetään 5 prosenttia bruttokansantuotteesta. Julkisen rahoituksen osuus tulisi olla prosentin luokkaa.

Tutkimus on erittäin työvoimavaltaista. Leikkaukset tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksessa ovat siten pahentaneet myös työttömyyttä. Vastaavasti lisäsatsaukset tutkimukseen näkyvät välittömästi uusina työpaikkoina.

Vasemmistoliiton vaihtoehdossa:

- Yliopistojen perusrahoitusta korotetaan 90 miljoonalla.
- Business Finlandin kautta kanavoitavaa tutkimus- kehitys- ja innovaatiotoiminnan tukea lisätään 60 miljoonaa euroa hallituksen esitykseen nähden.
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen rahoitusta kasvatetaan 8 miljoonalla eurolla.
- Teknologian tutkimuskeskus VTT:n määrärahoja korotetaan 5 miljoonalla eurolla
- Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenoihin lisätään 2 miljoonaa euroa.
- Suomen ympäristökeskuksen rahoitusta korotetaan 5 miljoonalla eurolla.
- Panostukset yhteensä 170 miljoonaa euroa.

**Ilmastonmuutoksen
hillintä edellyttää
nopeaa rakenne-
muutosta**

ILMASTONMUUTOKSEN HILLITSEMINEN ja ihmiskunnan elintapojen sopeuttaman maapallon kestävykseen on aikamme suurin yhteiskunnallinen haaste.

Vasemmistoliitto haluaa tehdä oikeudenmukaisista ilmastopolitiikkaa, joka tähtää lämpötilan nousun pysäyttämiseen globaalisti 1,5 asteeseen verrattuna esiteolliseen aikaan. Tämän saavuttamiseksi Suomen kaltaisten rikkaiden maiden on päästävä nettonegatiivisiin päästöihin jo 2030-luvun alussa.

Tavoitteen saavuttaminen edellyttää valtavia muutoksia siihen, miten ja mitä tuotamme ja kulutamme, kuinka liikumme ja asumme ja mitä syömme. Kyse on suuruusluokaltaan hyvinvointivaltion rakentamiseen verrattavissa oleva tehtävä. Voidaan puhua yhteiskunnan ekologisesta jälleenrakennuksesta.

Tämä vaatii huomattavasti nykyistä tiukempaa sitovaa ympäristösääntelyä, ulkoisvaikutusten hinnoittelua todellisten haittojen mukaisesti (esimerkiksi verotuksen kautta) sekä valtavia julkisia panostuksia infrastruktuuriin ja tutkimukseen. Samalla on huolehdittava yhteiskunnallisesta tasa-arvosta verotuksen ja riittävän sosiaaliturvan avulla.

Uusiutuvan energian, resurssitehokkuuden, kiertotalouden ja ylipäänsä kestävien toimintamuotojen ja ratkaisuiden käyttöönottoa tulee tukea niin julkisella sektorilla kuin yrityksissä, yhdistyksissä ja kotitalouksissa.

• **Yksi tapa edistää kokonaisvaltaista rakennemuutosta on julkinen kehityspankki tai investointilaitos, joka kokoaa ja kanavoi rahoitusta pitkäjänteisesti kokonaisvaltaisen missioajattelun ja yhteiskuntavision mukaisesti. Esimerkiksi Saksan energiakäänteessä julkinen kehitysrahoituslaitos on ollut keskeinen toimija. Suomen hallituksen tulee aloittaa uudenlaisen julkisen investointilaitoksen tai jälleenrakennusrahaston valmistelu. Rahastoon voitaisiin houkutella pääomia myös yksityisiltä kansalaisilta.**

Kehitetään joukkoliikennettä

Raideliikenteen määrän ja laadun nostaminen parantaa työllisyyttä, tarjoaa vaihtoehdon yksityisautoilulle, mahdollistaa liikkumisen vapauden myös autottomille ja säästää ympäristöä. Julkisen liikenteen on oltava helppoa ja yksityisautoilua edullisempaa. Tällöin myös liikenteen ilmastopäästöt vähenevät nopeasti.

Hallitus on leikannut joukkoliikennetukea. Tämä on näkynyt lakkautettuina juna- ja bussivuoroina. Valtaosa leikkauksesta on kohdistunut raideliikenteeseen.

• **Vasemmiston vaihtoehtobudjetissa joukkoliikenteen palveluiden ostoon ohjataan 30 miljoonaa euroa lisää.**

• **Joukkoliikenteen tukien lisäksi liikennepolitiikkaa pitää uudistaa myös mittavalla raideliikenteen investointiohjelmalla, joka voidaan toteuttaa pitkäjänteisesti kehysten ulkopuolella. Vuosittaista investointitasoa tulisi nostaa ainakin 100 miljoonalla eurolla.**

Tuetaan pyöräilyä ja kävelyä

Pyöräily ja kävely ovat paitsi päästöttömmimpiä myös terveellisimpiä liikkumismuotoja.

Kävelyn ja pyöräilyn toimenpideohjelmassa voidaan muun muassa tukea kuntien kävely- ja pyöräilyinvestointeja, suunnitella ja kehittää valtakunnallista baanaverkoston, koordinoita kävelyn- ja pyöräilyn edistämistyötä sekä tukea sähköpyörien hankintaa ja kestäviä liikennemuotoja edistäviä järjestöjä.

• **Rahoitetaan kävelyn ja pyöräilyn toimenpideohjelmaa 10 miljoonalla eurolla.**

Tuetaan uusiutuvaa energiaa ja energiaremontteja

Uusiutuvan energian kaupallista tukijärjestelmää uudistettiin hiljattain. Uusi tukimalli on sinänsä kannattava, mutta suunnitelman mukainen tuella tuotettavan uusiutuvan energian määrä on auttamattomasti liian pieni riittävän nopean ja mittavan energiamurroksen aikaansaamiseksi.

Energiantehokkuuden parantaminen on myös välttämätöntä, jotta Suomen kokonaispäästöt saadaan vasemmistoliiton tavoitteen mukaisesti nolllaan 2030-luvun alussa. Puhtainta energiaa on se, jota ei ole tuotettu lainkaan.

Vasemmistoliiton vaihtoehdossa lisätään tukea uusiutuvan energian investointitukeen, jolla edistetään energijärjestelmän tekemistä hiilineutraaliksi, tutkimusta ja selvityksiä sekä uusiutuvan energian tuotantoa ja käyttöönottoa. Kasvatamme myös energiatehokkaiden ratkaisuiden käyttöönottoa nopeuttavaa rahoitusta.

Teollisuuden lisäksi myös kotitalouksissa ja maataloilla on huomattavaa uusiutuvan energian ja energiatehokkuuden potentiaalia, jota hyödynnetään puutteellisesti. Kotitalousvähennystä tulisi uudistaa niin, että se soveltuisi myös asunto-osakeyhtiöille ja -osuuskunnille, mikä mahdollistaisi yhteiset energiaremonttihankeet nykyistä paremmin.

Kaikkien ei ole taloudellisista syistä mahdollista hyödyntää kotitalousvähennystä. Myös pienituloisten mahdollisuuksia parantaa kodin energiatehokkuutta tai ottaa käyttöön uusiutuvaa energiaa tulisi parantaa. Tämän vuoksi tarvitsemme kotitalousvähennyksen rinnalle erillisen energiaremonttituen.

- Asunto-osaakeyhtiöiden ja -osuuskuntien uusiutuvan energian ja energiatehokkuusremonttien tukemiseen otetaan käyttöön uusi energiaremonttituki. Tukeen varataan 20 miljoonaa euroa.

- Kotitalousvähennyksen hakeminen mahdollistetaan myös asunto-osaakeyhtiöille ja asunto- osuuskunnille.

- Uusiutuvan energian tuotantotukijärjestelmän riittävyys kunnianhimoisen energiamurroksen aikaansaamiseksi arvioidaan. Uusiutuvan energian tuotannon pitäisi lisääntyä huomattavasti.

- Uusiutuvan energian investointitukeen ja energiansäästön edistämiseen panostetaan 22 miljoonaa euroa.

Otetaan käyttöön kaivosvero

Vuonna 2017 Suomessa toimi 9 metallimalmikaivosta ja kolmisenkymmentä teollisuusmineraalikaivosta. Kaksi metallimalmikaivosta on suomalaisomisteisia, muut kuului- vat ulkomaisille yrityksille.

Metallimalmeja ja sivukiveä louhittiin viime vuonna enemmän kuin koskaan. Kokonaislouhintamäärä oli 120 miljoonaa tonnia, josta malmeja ja hyötykiviä oli 48 miljoonaa tonnia ja loput sivukiveä. Kymmenessä vuodessa louhitun metallimalmin määrä on kuusinkertaistunut, ja sivukivien määrä yli kymmenkertaistunut.

Tuotettujen metallien määrä on korkeimmillaan sitten 1980-luvun. Vuonna 2016 metallia tuotettiin

580 000 tonnia. Tänä vuonna on ilmoitettu suurista investoinneista, metallien maailmanmarkkinahinnat ovat vakaat ja esimerkiksi sähköautojen akkujen lisääntymisen kasvattaa jatkossa kysyntää (Suomesta löytyy kaikkia akkuihin tarvittavia metalleja sekä jalostus- ja tutkimus- osaamista). Toimialan näkymät ovat siis hyvät, ja kaivosyri- tysten liikevaihdon odotetaan kasvavan.

Kaivannaiset ovat Suomen kansallisuusomaisuutta, mutta valitettavasti tämä omaisuus annetaan suuryhtiöille lähes ilmaiseksi. Esimerkiksi vuosina 2011–2014 Suomen maa- perästä louhittiin malmeja 4 miljardin euron edestä, mutta samalla ajanjaksolla metallikaivosyhtiöt maksoivat yhteis- överoä vain 92 miljoonaa euroa. Summan pienuuden taustalla on aggressiivista kansainvälistä verosuunnittelua.

Verovälttelyyn tulee puuttua esimerkiksi korkovähenny- soikeutta rajaamalla ja muita veropohjan aukkoja tiivis- tämällä, mutta Suomessa olisi perusteltua ottaa käyttöön myös uudenlainen kaivosvero, jonka määrä perustuisi lou- hittujen malmien arvoon.

Vastaava vero on käytössä monissa muissa maissa, ja sen avulla voitaisiin varmistaa, että myös ympäröivä yhteis- kunta saa osansa kansallisuusomaisuuden arvosta – varsinkin, kun valtio joutuu viime kädessä kantamaan vastuun mah- dollisista ympäristövahingoista. Suomessa nykyisin perit- tävä louhintakorvaus on suuruudeltaan vain murto-osa maailmalla yleisesti käytössä olevista rojalteista. Esimer- kiksi maltillinen metallimalmien 2 prosentin rojaltivero olisi vuonna 2015 tuottanut noin 31 miljoonaa euroa.

- Otetaan käyttöön kaivostoiminnan rojaltivero. Lisätu- lot valtiolle 40 miljoonaa euroa.

- Selvitetään mahdollisuutta ottaa rojaltiveron rinnalla tai sen korvaajana käyttöön louhitun maa- aineksen mää- rään perustuva kaivostoiminnan maa-ainesvero. Tällainen vero ohjaisi tehokkaaseen maan- ja materiaalien käyttöön, vähentäisi ympäristöhaittoja sekä kannustaisi hyödyntä- mään vaihtoehtoisia resursseja, kuten teollisuus- ja raken- nusjätteitä sekä kierrätystä ja uusiokäyttöä. Nykyisellä 120 tonnin ylösotolla esimerkiksi 50 sentin vero tonnia kohden tuottaisi 60 miljoonaa euroa.

Lanseerataan Suomeen lentovero

Lentoliikenne kasvaa nopeasti, ja samalla kasvavat sen päästöt – nopeammin kuin minkään muun liikenteen osa-alueen.

Saastuttaja maksaa –periaate toteutuu lentämisen koh- dalla erityisen huonosti. Lentoliikenne on vapautettu kan- sainvälisesti polttoaineverosta, ja EU:n päästökaupan vai- kutus lentämiseen on pieni. Lentorahti on halpaa, ja len- täminen on usein edullisin matkustusmuoto. Tilanne on ympäristön kannalta kestävä.

Suomen tulee edistää lentoliikenteen ympäristökuormituksen pienentämistä ja päästöjen hinnoittelun kiristämistä kansainvälisesti ja EU:n piirissä. Samalla meidän on ryhdyttävä toimiin kansallisesti. Kotimaan lentoja voidaan vähentää panostamalla nopeisiin, sujuviin ja matkustajille kohtuuhintaisiin raideyhteyksiin. Meidän tulee myös vauhdittaa puhtaampien lentopolttoaineiden kehittämistyötä.

Lentämisen kasvun taittamista ja saastuttamisen kompensoimista voidaan edistää myös kansallisella lentoverolla, jollaisia onkin käytössä useissa Euroopan maissa.

Norjassa peritään tasasuuruista maksua kaikilta lentomatkustajilta. Ranskassa veron määrä vaihtelee matkustajan määränpään ja matkustusluokan mukaan. Iso-Britanniassa veron suuruuteen vaikuttaa matkan pituus ja matkustusluokka. Saksassa on kiinteä vero EU/ETA-maihin suuntautuville lennoille ja kaksi lennon pituuden mukaan määräytyvää luokkaa muille lennoille. Ruotsissa käytössä on maaryhmittelyyn perustuvat kolme veroluokkaa: EU:n sisäiset sekä ”pitkät” ja ”lyhyet” EU:n ulkopuoliset matkat.

Eduskunnan tietopalvelun arvion mukaan Ruotsin malli tuottaisi Suomeen siirrettynä 90 miljoonaa, Saksan malli 110 miljoonaa ja Iso-Britannian malli 200 miljoonaa euroa vuodessa ilman käyttäytymisvaikutuksia. Ruotsissa lentoveron on arveltu vähentävän matkustusmääriä 2–3 prosenttia.

Lentäminen korreloi vahvasti elintason kanssa, joten suurimman osan sen tuotosta maksaisivat keski- ja suurituloiset (ja heidän työnantajansa).

• Vasemmistoliitto katsoo, että myös Suomeen tarvitaan matkan pituuteen ja matkustusluokkaan perustuva lentovero. Maltillisen veron tuotto olisi alkuvaiheessa noin 100 miljoonaa.

Kestävyyttä kulutusveroilla

Uuden ostaminen on usein vanhan korjaamista edullisempaa. Uusiokäytön ja kierrättämisen sijaan tavarat ja niihin sisältyvät luonnonvarat ja raaka-aineet päätyvät kaatopaikalle.

Yksi tapa lisätä tavaroiden käyttöikää on tehdä niiden korjaamisesta taloudellisesti houkuttelevampaa. Tämä onnistuu esimerkiksi korjauspalveluiden arvonlisäveroa laskemalla.

EU:n arvonlisäverotussääntöjen muuttuessa sallivammiksi Suomessa tulisi muutenkin ryhtyä käyttämään alvia ympäristöllisesti kestävien käytäntöjen kannustimena. Tämä tarkoittaisi esimerkiksi elintarvikkeiden ja palveluiden verokantojen määrittämistä myös niiden ympäristövaikutusten perusteella.

Valmisteverotusta tulee myös kehittää kestävämpään suuntaan.

• Otetaan käyttöön alempi 10 prosentin arvonlisäverokanta polkupyörien, kenkien, laukujen, vaatteiden ja kodin tekstiilien korjauspalveluille. Laajennetaan alempi

alv-kanta myöhemmin koskemaan myös kodinkoneiden korjauspalveluita. Arvioitu vaikutus verokertymään ilman kodinkoneiden sisällyttämistä olisi noin 4 miljoonaa euroa.

• Selvitetään arvonlisäverojärjestelmän kehittämistä niin, että sillä olisi laajempi ympäristöperusteinen ohjausvaikutus.

• Valmistellaan ja otetaan käyttöön uusi elintarvikkeiden valmistevero, joka perustuu tuotteiden ympäristö- ja terveysvaikutuksiin ja kohtelee kaikkien kategorioiden tuotteita samalla tavoin.

• Välittömänä toimenpiteenä otetaan käyttöön lisätyn sokerin määrään perustuva vero, jonka tuotto olisi noin 100 miljoonaa euroa vuodessa.

• Ryhdytään valmistelevaan muoviveron tai laajemman ympäristöperusteisen pakkausveron käyttöönottoa.

• Selvitetään mahdollisuutta tukea verotuksen keinoin paikallista ravinnekiertoa niin, että typpi ja fosfori säilyvät ruuantuotannossa eivätkä siirry rehevöittämään vesistöjä. Tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi keinolannoitteen valmistusveroa tai pientä fosforin tai typen määrään sidottua veroa. Selvitetään myös vastaavia toimia torjunta-aineiden osalta.

Parannetaan kansallispuistojen saavutettavuutta

Suomessa on 40 kansallispuistoa, jotka ovat laajoja luonnonsuojelualueita. Kansallispuistot suojelevat luonnon monimuotoisuutta ja tarjoavat monipuolisia ulkoilu- ja virkistysmahdollisuuksia. Metsähallituksen ylläpitämät kansallispuistot ovat maksuttomia, niin että jokaisella on mahdollisuus liikkua luonnossa ja tutustua suomalaiseen luontoon.

Vain muutamiin kansallispuistoihin on sujuvat joukko-liikenneyhteydet, ja monien palvelutaso on puutteellinen. Jotta kansallispuistot olisivat aidosti kaikkien saatavilla, tulisi joukkoliikenneyhteyksiä ja palvelutasoa parantaa.

• Lisätään 3 miljoonaa euroa kansallispuistojen saavutettavuuden ja palvelutason parantamiseen.

Turvataan metsien hyvinvointi ja monimuotoisuus

Metsien rooli on luonnon monimuotoisuuden kannalta keskeinen. Tällä hetkellä Suomessa on 2 200 uhanalaista lajia. Yli kolmasosa niistä asuu metsissä. Vuosituhannen vaihteessa uhanalaisia lajeja oli 1 500. Metsien, ja etenkin vanhojen metsien, suojelu on tehokkain tapa hidastaa luonnon monimuotoisuuden hupenemista.

Suomi on sitoutunut noudattamaan YK:n biodiversiteetisopimusta, jonka mukaan maamme metsistä tulisi suojella vähintään 17 prosenttia. Tämä tavoite on vielä kaukana, ja erityisen huono tilanne on Etelä-Suomessa, jossa maakunnasta riippuen vain 2–8 prosenttia metsistä on suojeltu.

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelma Metso tähtää metsäisten elinympäristöjen ja metsälajien taantumisen pysäyttämiseen vuoteen 2025 mennessä. Tavoitteena on suojella pysyvästi noin 96 000 hehtaaria ja saada määräaikaisen suojelun sekä luonnonhoitohankkeiden piiriin 82 000 hehtaaria.

Metso-ohjelma on onnistunut hyvin. Hehtaaritavoitteesta on saavutettu melkein 70 prosenttia, ja vapaaehtoisuuteen perustuva ohjelma on parantanut luonnonsuojelun hyväksyttävyyttä sekä lisännyt metsä- ja ympäristöalan toimijoiden välistä yhteistyötä. Metson keinot ovat toimivia ja kustannustehokkaita.

Ohjelman tavoitteet uhkaavat kuitenkin jäädä saavuttamatta, sillä hallituskaudella sen rahoitusta on leikattu tuntuvasti. Arvioiden mukaan Metson määrärahojen tulisi olla noin 20 miljoonaa euroa vuodessa, kun ensi vuodelle esitetään vain 16 miljoonaa. Samaan aikaan muiden luonnonsuojelualueiden hankintaan varatut määrärahat ovat romahtaneet, ja niitä tulee myös lisätä.

Metsien monimuotoisuuden säilyttämisen kannalta ongelmallinen myös Metsähallituksen korkea tuottotavoite, joka on ensi vuodelle 110 miljoonaa euroa. Valtioneuvoston asettama tuloutustavoite on johtanut paikoin kyseenalaiseen ja laajamittaisiin hakkuisiin sellaisillakin alueilla, joilla on erityisiä luontoarvoja.

• **Lisätään 9 miljoonaa euroa luonnonsuojelualueiden hankintaan ja 1 miljoonaa metsäluonnon hoidon edistämiseen.**

• **Kohtuullistetaan Metsähallituksen tuloutustavoitetta (-15 miljoonaa euroa).**

Uudistetaan yritystukia

Suomessa maksetaan erilaisia yritystukia usealla miljardilla eurolla vuodessa. Monet tuet ovat tarpeen taloudellisen kasvun, kilpailukyyn tai rakennemuutoksen edistämisen näkökulmasta. Jotkut tukimuodot voivat palvella jatkain muuta yhteiskunnallista tavoitetta.

Kaikkia tukia ei kuitenkaan voi uskottavasti perustella millään argumentilla. Edellisen hallituksen teettämä selvitys identifioi 850 miljoonan euron edestä sellaisia yritystukia, jotka ovat ”rakennemuutosta hidastavia tai muuten haitallisia”. Tilanteessa, jossa ekologinen rakennemuutos on toteutettava nopeasti, tällaisia tukia on syytä karsia samalla, kun uusien innovaatioiden ja puhtaan teknologian tukia kasvatetaan. Ilmastomuutoksen oloissa ympäristönäkökulman tulee olla keskeisesti läsnä yritystukia uudistettaessa.

Esimerkiksi teollisuuden energiaveronpalautukset, joiden määrä on yli kymmenkertaistunut vuoden 2011 tasosta, eivät Vattin tutkimuksen mukaan ole parantaneet kilpailukykyä. Sen sijaan ne poistavat kannustimet vähäpäästöisempien ratkaisuiden etsimiseen ja ovat pois muista

julkisista toiminnoista. Valtaosa tuista on mennyt muutamalle suuryrityksille, joiden kannattavuus on muutenkin ollut pääsääntöisesti hyvä.

Myös Sipilän hallituksen lanseeraama energiaintensiivisen teollisuuden päästökauppakompensaatio on nykytilanteessa tarpeeton ja kansantaloudellisesti hintava. Se vähentää kannustimia panostaa energiatehokkuuteen ja uusiutuvaan teknologiaan. Tukea on perusteltu hiilivuotoriskillä, mutta todisteet tällaisesta ongelmasta ovat heikkoja. Paljon energiaa käyttävää teollisuutta tuetaan vuosittain useilla sadoilla miljoonilla euroilla muiden energia- ja sähköverohelpotusten muodossa.

Energia- ja ilmastopolitiikkaa pitää tehdä kokonaisvaltaisesti, johdonmukaisesti ja tutkimustietoon perustuen. Kun maailman suunta on kohti hiilineutraalia tuotantoa, ei ole järkevää kannustaa teollisuutta pitäytymään vanhassa. Ilmastomuutoksen hillitseminen edellyttää valtavaa ja nopeaa rakennemuutosta. Sen tukemiseksi tulisi tuet kanavoida energiatehokkuuden parantamiseen, uusiutuvaan energian käytön edistämiseen sekä tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan. Edelläkävijäisyys ja uuden puhtaan teknologian käyttöönotto synnyttäisivät myös uusia työpaikkoja ja vientituloja.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä kannattaa yritystukien kunnianhimoista reformia, joka tukee uuden luomista ja ympäristökestävyyttä. Ensi hallituskaudella yritystukia tulee karsia ja uudelleensuunnata vähintään 500 miljoonalla eurolla. Välittöminä toimenpiteinä esitämme ensi vuoden budjettiin seuraavia muutoksia:

• **Energiaintensiivisen teollisuuden ja maatalouden energiaveronpalautuksia leikataan. Tämä säästää valtion varoja 142,5 miljoonaa.**

• **Kaivostoiminnan sähköverokanta palautetaan entiselleen (21 miljoonaa).**

• **Turpeen verotuki palautetaan vuoden 2014 tasolle ja siihen kytkettyä metsähakkeen tukea pienennetään vastavasti (yhteisvaikutus 20 miljoonaa).**

• **Päästökaupan epäsuorien kustannusten kompensatio-tuesta luovutaan. Säästövaikutus 30 miljoonaa.**

• **Tukia karsitaan yhteensä 214 miljoonalla.**

**Suomen on kannettava
globaali vastuunsa**

SUOMI EI ole muusta maailmasta erillinen tyhjiö. Olemme riippuvaisia siitä, mitä ympärillämme tapahtuu, ja omilla valinnoillamme vaikutamme siihen, mihin suuntaan maailma kehittyy. Hyvinvoinnin, yhdenvertaisuuden, oikeudenmukaisuuden ja vakauden lisääntyminen maailmassa on meidän kaikkien edun mukaista.

Kehitysyhteistyö, siirtolaispolitiikka ja siviilikriisin hallintaa ovat kolme konkreettista osa-aluetta, joiden kautta Suomi voi toteuttaa perusarvojensa mukaista politiikkaa globaalissa mittakaavassa.

Lisätään kehitysyhteistyötä ja ilmastorahoitusta

Suomen tulee kantaa vastuunsa ja edistää myönteistä kehitystä myös rajojemme ulkopuolella. Kehitysyhteistyöllä torjutaan osaltaan köyhyyttä, parannetaan ihmisoikeuksia, edistetään demokratiaa, ehkäistään konflikteja ja tuetaan ilmastonmuutoksen hillintää ja sen vaikutuksiin sopeutumista.

Kansainvälisen kehitysyhteistyön valtavat leikkaukset ovat yksi Sipilän hallituksen suurimmista häpeätahroista. Kehitysyhteistyön bruttokansantulo-osuus jää ensi vuonnakin alle 0,4 prosenttiin. Vuonna 2014 osuus oli 0,59 prosenttia ja vielä vuonna 2015 se oli 0,55 prosenttia. Suomi on edelleen ”virallisesti sitoutunut” 0,7-tavoitteeseen, mutta parantuneesta taloustilanteesta huolimatta hallitus ei ole valmis tekemään mitään tämän tavoitteen saavuttamiseksi. Myös hallitusohjelmaankin sisältyvä lupaus kaikista köyhimpien maiden 0,2 prosentin osuudesta jää toteutumatta.

Paitsi leikkausten suuruus, oleellista on myös niiden kohdennus. Hallitus on leikannut nimenomaan varsinaisesta kehitysyhteistyöstä ja paikannut tätä vähän kasvatamalla samaan aikaan muita kehitysyhteistyönä raportoitavia menoja ja sijoitusmuotoisia järjestelyitä. Tuntuvin on leikattu kansalaisjärjestöiltä sekä monenkeskisiltä järjestöiltä, joiden toiminta on selvitysten mukaan ollut tehokasta. On nurinkurista, että sama hallitus, joka puheissaan korostaa ”sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestelmän” ja multilateralismin vahvistamista, on romuttanut Suomen tuen YK-järjestelmälle.

Suomen leikkauslinja ei ole jäänyt huomaamatta ulkomailla, eikä se voi olla vaikuttamatta Suomen kykyyn edistää tavoitteitaan kansainvälisesti. Samalla olemme irtautuneet siitä pohjoismaisesta arvoyhteisöstä, johon itsemme mielellämme liitämme.

Aiemmin Suomi ohjasi päästökauppatulot kansainväliseen ilmastorahoitukseen. Sipilän hallitus on päättänyt tukea niillä energiaintensiivisen teollisuuden energiankäyttöä. Vasemmistoliiton kanta on, että

päästökauppatulot tulisi palauttaa ilmastorahoituksen lähteeksi. Ilmastonmuutos on pitkälti Suomen kaltaisten rikkaiden maiden aiheuttama, ja fossiilienergia käyttö on siinä keskeisin tekijä.

Samaan aikaan, kun kehitysyhteistyötä on ajettu alas, vaatimukset esimerkiksi pakolaissiirtolain nostamiseksi tai oleskelulupakäytäntöjen inhimillistämiseksi on ohitettu vetoamalla siihen, että ongelmien ”perimmäisiin syihin” tulee puuttua ”paikan päällä”. Tämä on täysin epä johdonmukaista. On syytä huomata myös, että ilmastonmuutokseen liittyvät ympäristöongelmat ovat yhä useammin pakolaisuuden syy. Uusia ilmastopakolaisia arvioidaan olevan vuosittain yli 20 miljoonaa.

Vasemmistoliiton kanta on, että Suomen on kannettava kansainvälinen velvollisuutensa ja nostettava kehitysyhteistyömäärärahat asteittain pohjoismaiselle tasolle. Sitoumustemme mukainen 0,7 prosentin bruttokansantulo-osuus pitää saavuttaa jo ensi hallituskaudella.

Huomattava osuus rahoituksesta tulee kohdentaa kansalaisjärjestöille ja ilmastotyöhön. Yksityisen sektorin toiminnan tukemiseen ja finanssijoituksiin tulee päteä samat avun tuloksellisuutta, avoimuutta ja raportointia koskevat kriteerit kuin muuhun kehitysyhteistyöhön. Talousarvioesityksessä tulee myös tarkemmin eritellä määrärahojen kohdennusta.

Vasemmistoliiton vaihtoehdossa:

- Varsinaisen kehitysyhteistyön määrärahoja lisätään 140 miljoonalla eurolla. Lahjumuotoiseen ilmastorahoitukseen kohdennetaan 50 miljoonaa euroa lisää.
- Finnfundin 10 miljoonan euron pääoman korotus perutaan.

Autetaan pakolaisia ja turvapaikanhakijoita

Globaali pakolaistilanne on useiden pitkittyneiden konfliktien takia historiallisen vakava. Maailmanlaajuisesti yli 68 miljoonaa ihmistä on joutunut jättämään kotinsa paetakseen sota ja vainoa. Noin 25 miljoonaa on pakolaisina kotimaansa ulkopuolella. Valtaosa heistä, lähes 85 prosenttia, on köyhissä ja kehittyvissä maissa. Yli puolet pakolaisista on lapsia.

Suomen on osallistuttava oikeudenmukaiseen kansainväliseen vastuunjakoon. Rajojen sulkemisen ja hädänalaisten hengenvaarallisille reiteille pakottamisen sijaan tarvitaan turvallisia reittejä vaikeimmassa tilanteessa olevien pakolaisten auttamiseksi. Yhteiseurooppalaisia ratkaisuja ja sitovaa vastuunjakoa tarvitaan, mutta se ei voi tarkoittaa turvapaikkamenettelyn ulkoistamista EU:n rajojen ulkopuolelle ja ehdotettujen leirien perustamista maihin, joissa pakolaiset ja turvapaikanhakijat kärsivät vakavista ihmisoikeusloukkauksista.

YK:n pakolaisjärjestö UNHCR:n koordinoima uudelleensijoittaminen pakolaiskiintiössä on hallittu keino auttaa kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevia pakolaisia. Kiintiöpakolaisiksi valitaan muun muassa kidutuksen uhreja, väkivaltaa kokeneita naisia, vammaisia ja lapsiperheitä. Suomen viime vuosina vastaanottamista kiintiöpakolaisista noin puolet on ollut lapsia.

Vasemmistoliitto esittää Suomen vuosittaisen pakolaiskiintiön kasvattamista 2 500:aan nykyisestä 750:stä. Näin voimme auttaa haavoittuvimmassa asemassa olevia pakolaisia hallitusti pakolaisleireiltä turvaan. Jatkossa kiintiötä tulee edelleen kasvattaa.

Vasemmistoliiton vaihtoehdossa:

- **Pakolaiskiintiötä kasvatetaan 2500:aan. Tämä kasvattaa valtion vastaanotto-, kotoutus- ja koulutusmenoja yhteensä noin 16,7 miljoonalla eurolla vuositasolla, mutta käytännössä nettokustannusvaikutus olisi ensimmäisenä vuonna pienempi, koska EU maksaa kiintiöpakolaisista korvausta.**

- **Myönnetään humanitaarisia viisumeita suojelun tarpeessa oleville.**
- **Tehdään kattava arvio pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden asemaan vaikuttaneiden lainsäädäntökristysten kokonaisvaikutuksesta. Turvapaikanhakijoiden oikeusavun rajaaminen, valitusaikeiden leikkaaminen ja avustajien palkkiojärjestelmän muutos tulee perua.**
- **Keskeytetään palautukset vakavien konfliktien keskelle ja ihmisoikeusloukkausten vaaraan.**
- **Poistetaan kansainvälistä suojelua saavien henkilöiden perheen yhdistämisen esteeksi asetettu toimeentuloedellytys ja mahdollistetaan perheen yhdistämishakemuksen jättäminen missä tahansa Suomen edustustossa.**

Panostetaan siviilikriisinhallintaan

Konfliktien ja sotien muuttunut luonne on osoittanut, kuinka rajalliset mahdollisuudet aseellisilla ja sotilaallisilla keinoilla on väkivaltaisten konfliktien ehkäisyssä ja ratkaisussa.

Siviilikriisinhallinta edustaa kokonaisvaltaista kriisinhallintanäkemyksiä, jolla pyritään vakauttamaan maailman konfliktialueita ja ehkäisemään uusien globaalien uhkien leviämistä. Siviilikriisinhallinta kattaa myös pitkäkestoisemmat tilapäiset toimet, joiden tavoitteena on vahvistaa julkista hallintoa, oikeusvaltioperiaatetta, ihmisoikeuksia ja demokratiaa.

Suomen kansallisen siviilikriisinhallintastrategian tavoitteena, että kansainvälisissä operaatioissa on vuosittain keskimäärin 150 suomalaista asiantuntijaa. Nykyisellä määrärahasolla Suomi pystyy kuitenkin lähettämään vain 120 asiantuntijaa. Osallistuminen kansainväliseen siviilikriisinhallintaan on keskeinen osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, ja siihen on varmistettava riittävät resurssit.

- Lisätään siviilikriisinhallinnan määrärahoja 3,6 miljoonalla eurolla kansainvälisissä operaatioissa toimivien suomalaisasiantuntijoiden määrän kasvattamiseksi.

Työelämän täyskäännös

T**YÖTTÖMYYS KÄY** kalliiksi ja aiheuttaa monenlaisia yhteiskunnallisia ongelmia. Hyvän taloussuhdanteen myötä työllisyys on kasvanut ja myös työttömyys vähentynyt, mikä on erittäin myönteistä.

Toisaalta on syytä huomata, että uudet työlliset ovat paljolti tulleet työvoiman ulkopuolelta. Erään arvion mukaan vain 16 prosenttia työllisyyden lisääntymisestä olisi tullut työttömien työnhakijoiden joukosta.

Valitettavasti pitkäaikaistyöttömyys on edelleen sitkeää. Työttömyyden pitkittyessä työkyky ja ammattitaito heikenevät, ja työllistyminen vapaille markkinoille käy yhä vaikeammaksi. Osa työvoimasta on pysyvästi syrjäytynyt tai syrjäytetty ja osa on syrjäytymässä. Näin suhdanne- luonteinen työttömyys muuttuu rakenteelliseksi.

Hallituksen keinot työllisyyden parantamiseksi ovat olleet työehtojen heikentäminen ja työttömien kurittaminen. Työvoimapolitiittisten velvoitteiden ja sanktioiden lisääminen edustavat maailmankuvaa, jossa eriarvoisuus on hyväksyttävää ja työttömyyden katsotaan johtuvan työttömien laiskuudesta.

Me haluamme taata mahdollisimman monelle hyvän työn – oli kyse sitten perinteisestä palkkatyöstä, pienyrityksistä tai eri työmuotojen yhdistelmästä.

Taataan kohtuullinen työttömyysturva ja laadukkaat työvoimapalvelut

Vasemmistoliiton ihmiskuva on myönteinen. Uskomme, että terve ihminen luonnostaan toimii ja pyrkii edistämään oman ja yhteisönsä hyvinvointia. Katsoimme, että hallituksen harjoittama työttömyysturvan heikentäminen, sanktioiden ja byrokratian lisääminen ja työttömien kurittaminen on epäoikeudenmukaista ja epätarkoituksenmukaista.

Kun ihmisiä ohjataan rangaistusten uhalla, järkevien työvoimapalvelujen rinnalle kasvaa väärin suunniteltuja tai kohdennettuja toimintoja, jotka eivät edistä vaan jopa hidastavat tavoitteena olevaa työllistymistä tai kuntoutumista. Karenssit työntävät työttömät toimeentulotuella ja lisäävät siten tulottomien kotitalouksien määrää. Vastikkeellisuus ja siitä seuraavat byrokratialoukut passivoivat.

Vasemmistoliitto haluaa kontrollin sijaan kannustaa ja tukea ihmisten omaehtoista toimintaa. Työttömyyspoliittisista karensseista tuleekin luopua.

Keskeistä on myös varmistaa, että työvoimapalveluissa on riittävät resurssit ja osaaminen ja että sääntelyjärjestelmä elää työelämän muutosten mukana.

Työttömyyden hillitsemiseksi on turvattava riittävät työllisyysmäärärahat ja osoitettava lisämäärärahaa

vaikuttavasti työllistäviin toimenpiteisiin, etenkin palkkatukeen, jonka käyttöä tulee myös kehittää ja tehostaa. Kolmannen sektorin 100 prosenttisen palkkatuen rajoitteesta tulee luopua kokonaan.

Työttömien omaehtoista opiskelua tulee helpottaa, ja kaikille halukkaille tulee tarjota laadukkaita työvoimapalveluita.

Suomessa on samaan aikaan pulaa työvoimasta ja valtavasti ihmisiä, jotka eivät aktiivisesta työnhausta huolimatta pääse töihin. Alueellista, alakohtaista ja yrityskoh- taista työvoimapulaa on jo havaittavissa. Monen ihmisen työllistymismahdollisuudet paranisivat huomattavasti, mikäli heidän olisi mahdollista kouluttautua uudelleen tai täydentää osaamistaan. Tarvitsemme nykyistä enemmän panostuksia aikuisten uudelleen- ja täydennyskoulutukseen sekä kuntoutukseen ja tukityöllistämiseen.

Työttömien omaehtoista opiskelua tulee helpottaa, ja kaikille halukkaille tulee tarjota laadukkaita julkisia työvoimapalveluita. Työllistymisen kannalta oleellista on, että tukea ja palveluita tarjotaan heti työttömyyden alussa. Uraohjaus, koulutus, palkkatuettu työ ja panostukset tehokkaaseen työnvälitykseen maksavat itsensä takaisin.

Nykyiset palvelut eivät riittävän hyvin tavoita monia vaikeasti työllistyviä tai pitkäaikaistyöttömiä. Heille olisi räätälöitävä aivan uudenlaisia, yksilöllisiä ja suoraan henkilökontaktiin perustuvia palveluita, jotka jalkautetaan ihmisten pariin. Vertauskohtaa voi hakea etsivästä nuorisotyöstä, josta on saatu erittäin hyviä kokemuksia.

Nuorille on taattava mahdollisuus saada koulutustaan vastaavaa työkokemusta heti valmistumisen jälkeen. Mitä kauemmin oman alan työpaikkaa joutuu etsimään, sitä suuremmaksi käy todennäköisyys, ettei sellaista koskaan löydy.

Kielenopetus sekä muu koulutus, kuten ammatillinen koulutus tai sen täydentäminen, on keskeistä, jotta maahanmuuttajat sopeutuvat nopeasti ja heidän osaamisensa saadaan yhteiskunnan käyttöön. Kotouttamiskoulutukseen on osoitettava riittävästi resursseja, ja palveluiden tulee olla kaikkien maahanmuuttajien saatavilla. Kieltä on päästävä opiskelemaan heti Suomeen saapumisen jälkeen.

Vasemmistoliiton vaihtoehdossa:

- **Julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden yleisiä määrärahoja korotetaan 30 miljoonalla eurolla.**
- **Palkkatuen käyttöä tehostetaan ja kolmannen sektorin palkkatuen rajoitteesta luovutaan. Palkkatukeen ohjataan 30 miljoonaa euroa lisää.**
- **Ansiosidonnaisen työttömyysturvan heikennys sekä työmarkkinatuen, peruspäivärahan ja muiden indeksisidonnaisten etuuksien leikkaukset perutaan.**
- **Omaehtoista opiskelua työttömyysturvalla helpotetaan.**
- **Työttömyysturvan karensseista tuleekin luopua.**

KUNNOLLINEN PERUSTULOKOKEILU

Nykyisen hallituksen perustulokokeilu kuihtui kunnianhimon ja resurssien puutteen vuoksi kokeiluksi työmarkkinatuen saajien työssäkäynnin kannusteista. Hallitus on myös alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen päättänyt, ettei kokeilu saa jatkoa vuoden 2018 jälkeen.

Vasemmistoliitto haluaa siirtyä Suomessa asteittain kohti perustuloa. Uudistuksen toteuttaminen edellyttää nykyistä laajempaa ja pitkäkestoisempaa kokeilua, joka koskee katavasti eri ihmisryhmiä ja kartoittaa monipuolisesti perustulon käyttäytymis- ja kustannusvaikutuksia.

- Valmistellaan ja toteutetaan laaja perustulokokeilu. Budjettivaikutus ensimmäisenä vuonna 20 miljoonaa.

Helpotetaan työn ja perhe-elämän yhteensovittamista

Nykyinen vanhempainvapaamalli ei täytä sille asetettuja tavoitteita lasten hyvinvoinnin ja sukupuolten tasa-arvon edistämisestä. Naiset käyttävät valtaosan sekä vanhempainvapaasta että hoitovapaasta. Isien osuus on alle kymmenen prosenttia.

Meidän mallissamme nykyiset äitiys-, isyys- ja vanhempainvapaat päivitettäisiin 18 kuukauden vanhempainvapaaksi. Vapaa jaettaisiin kolmeen kuuden kuukauden jaksoon, joista yhden käyttäisi äiti, yhden vanhemmat jakaisivat keskenään ja yhden käyttäisi isä.

Samaa sukupuolta oleville vanhemmille vapaa jaettaisiin samoin kuin eri sukupuolta oleville. Yksinhuoltaja saisi täydet 18 kuukautta. Vapajaksoja voisi käyttää lapsen kolmi-vuotispäivään saakka.

- Perhevapaauudistuksen kustannukset 6+6+6-mallilla olisivat eduskunnan tietopalvelun arvion mukaan 177 miljoonaa euroa.

Ryhmäkanne parantamaan kansalaisten oikeusturvaa

Tavalliselle ihmiselle oikeudenkäynti on vaikeaa ja usein myös kallista. Nykyisin niin sanottu ryhmäkanne on mahdollinen vain kuluttaja-asioissa ja kuluttaja-asiamiehen nostamana.

Me haluamme laajentaa ryhmäkanneoikeutta. Telemme lakialoite antaisi ammattiliitoille itsenäisen kanneoikeuden työntekijän ja työnantajan työsuhteesta johtuvien riita-asoiden käsittelyyn. Sama oikeus koskisi ihmisoikeus-, ympäristö- ja muita yleishyödyllisiä järjestöjä. Tasa-arvovaltuutetun ja yhdenvertaisuusvaltuutetun tulisi saada nostaa kanteita kuluttaja-asiamiehen tavoin.

Alipalkkauksesta rikos

Alipalkkaus, joka koskee varsinkin ulkomaalaisia työntekijöitä, on kasvava työmarkkina- ja yhdenvertaisuusongelma, josta kärsivät sekä työntekijät että rehelliset yrittäjät. Nykyinen lainsäädäntö ei anna riittäviä työkaluja ongelman kitkemiseksi.

Vasemmistoliitto haluaa panna alipalkkaukselle pisteen. Tekemässämme lakialoitteessa esitetään rikoslakiin lisäystä, jonka mukaan yleissitovan tai normaalisitovan työehtosopimuksen sisältämän palkanmaksuvelvoitteen rikkominen olisi jatkossa rangaistavaa.

Kokeillaan työajan lyhentämistä

Työpahoinvointi, stressi ja uupumus ovat kasvavia ongelmia suomalaisessa työelämässä. Työpahoinvoinnin kustannukset työnantajille ja yhteiskunnalle arvioidaan useiksi, jopa kymmeniksi miljardeiksi euroiksi vuositasona. Monesti ongelmien taustalla on työn liiallinen kuormittavuus.

Kuormittavuuden vähentämiseksi on luotava nykyistä paremmat mahdollisuudet joustaviin työaikajärjestelyihin, työn ja perhe-elämän yhteensovittamiseen sekä osaamisen päivittämiseen.

Monen suomalaisen hyvinvoinnin kannalta mahdollisuus vapaa-ajan lisäämiseen tai muunlaiseen työehtojen parantamiseen olisi tärkeämpää kuin palkankorotus. Tämä voisi tarkoittaa lisää lomapäiviä tai viikoittaisen työajan lyhentämistä, esimerkiksi nelipäiväistä työviikkoa tai kuuden tunnin työpäiviä. Tämän kaltainen kompensatio tuotavuuden kasvusta olisi myös ympäristön ja yhteisöllisyyden kannalta parempi vaihtoehto kuin kulutusmahdollisuuksien lisääntyminen.

Haluamme käynnistää uuden ja ennakoluulottoman kokeilun, jolla selvitetään lyhyemmän työajan taloudelliset, hyvinvoinnilliset, työllistävät ja muut yhteiskunnalliset vaikutukset 2010-luvun Suomessa. Parhaiten kokeilu onnistuisi yhteistyössä vapaaehtoisten työnantajien ja ammattiliittojen kanssa.

Vasemmistoliiton vaihtoehdossa:

- Vuodelle 2019 budjetoidaan 5 miljoonaa euroa työajan lyhentämiskokeiluun.
- Uudistetaan vuorotteluvapaajärjestelmää niin, että vuorotteluvapaa on mahdollista 10 vuotta töissä olleille. Vuorotteluvapaan ajaksi tulee voida palkata kuka tahansa tehtävään soveltuva työtön työnhakija.

ITSENSÄTYÖLLISTÄJÄT JA PIENYRITTÄJÄT

Parannetaan itsensätyöllistäjien ja pienyrittäjien asema

Useimmat Suomen lähes 300 000 yrityksestä ovat alle 10 hengen mikroyrityksiä. Yksinyrittäjien ja itsensätyöllistäjien määrän kasvu on ollut yksi voimakkaimpia työ- ja talouselämän trendejä 2000-luvun aikana. Itsensätyöllistäjiä, siis kokonaan tai osittain palkkatyösuhteen ulkopuolella omalla työllään itsensä elättäviä, on jo yli 180 000.

Yrittäjien tulojakauma on huomattavan vino: erittäin pieniä ja erittäin suuria tuloja on paljon. Melkein kolmannes itsensätyöllistäjistä sijoittuu alimpaan tulokymmenykseen.

Pienyrittäjien ja freelancereiden vaikeuksien huomioiminen on jäänyt muiden poliittisten kysymysten jalkoihin esimerkiksi eläkejärjestelmästä, sosiaali- ja työttömyysturvasta, verotuksesta tai yritystuista keskusteltaessa. Lakisääteinen työttömyysturva on ulotettu myös yrittäjiin, mutta se ei vastaa riittävän hyvin tämän päivän tarpeisiin.

Viimeisen vuosikymmenen aikana valtaosa uusista työpaikoista on syntynyt pk-yrityksiin ja erityisesti pienimpiin, alle viiden henkilön yrityksiin. Pienyrittämisen helpottaminen ja ensimmäisen työntekijän palkkauksen tukeminen näkyvät siten myös työllisyystilastoissa.

Vasemmistoliitto on valmistanut laajan toimenpidepaketin pk-yrittäjien ja itsensätyöllistäjien aseman parantamiseksi.

Arvonlisäveron alarajan nosto 30 000 euroon

Arvonlisäveron matala alaraja (10 000 euroa vuodessa) haittaa selvästi pienten yritysten kasvua. Ne reagoivat liikevaihtorajaan rajoittamalla tai vähentämällä myyntiään.

Vasemmistoliitto esittää arvonlisävelvollisuuden raja nostamista 30 000 euroon. Näin pienimuotoista liiketoimintaa harjoittavat yrittäjät vapautuvat arvonlisäverovelvollisuudesta, mikä keventää byrokratiaa, parantaa yrittäjän markkina-asemaa ja kohentaa yrityksen taloutta.

Automaattinen palkkatuki helpottamaan ensimmäisen työntekijän palkkaamista

Ensimmäisen työntekijän palkkaaminen on yksinyrittäjälle erittäin suuri päätös. Tämän kynnyksen madaltamisella on siten myönteisiä työllisyysvaikutuksia.

Vasemmistoliiton palkkatukimallissa yrittäjän palkatessa yli 200 päivää työttömänä olleen, alle 25-vuotiaan työttömän työnhakijan tai alle 30-vuotiaan työttömän vastavalmistuneen työnantajan sivukuluja (työnantajan eläkemaksu, työtapaturma- ja henkivakuutus, työntekijän työttömyysvakuutusmaksu ja työnantajan sosiaaliturvamaksu) alennetaan portaittain määrääjäksi.

Alennus on ensimmäisenä vuonna 100 prosenttia palkan sivukuluista, seuraavana vuonna 70 prosenttia ja kolmantena 30 prosenttia.

Tuki olisi automaattinen, eli jokainen ehdot täyttävän työttömän työnhakijan palkkaava työnantaja saisi sen ilman erillistä harkintaa.

Otetaan käyttöön työttömyysturvan yhdistelmävakuutus

Työn myymisestä saatua tuloa tulisi kohdella yhtäläisesti työn kestosta ja sen teettämisen tavasta riippumatta.

Askel tähän suuntaan olisi työttömyysturvan yhdistelmävakuutus, jolloin itsensä työllistäjä voisi vakuuttaa samanaikaisesti sekä työntekijä- että yrittäjälähteistä saamansa tulot. Palkansaajakassan jäsen voisi siis ottaa lisävakuutuksen esimerkiksi toimeksiannon kautta saatuja yrittäjätuloja varten, ja yrittäjä voisi vakuuttaa yrittäjäkassassa myös palkkatulojaan.

Pienimuotoinen yrittäminen ei saa viedä työttömyysturvaa

Yrittäjän oikeus työttömyysturvaan määräytyy sen mukaan, katsotaanko hänen olevan työmarkkinoiden käytettävissä vai ei. Käytännössä asian ratkaisee työ- ja elinkeinotoimiston arvio siitä, onko yritystoiminta pää- vai sivutoimista. Koska te-toimistot eivät ole selkeästi linjanneet pelisääntöjään, moni ei uskalla harjoittaa liiketoimintaa lainkaan työttömyysturvan menettämisen pelossa.

Sivu- ja päätoimisen yrittäjyyden määritelmiä tulee täsmentää ja tulkinnoista antaa selkokielistä ohjeistusta ja esimerkkejä. Ymmärrettävien ja yksitulkintaisten säännösten rinnalle on luotava ennakkopäätösjärjestelmä, josta henkilö voi saada sitovan viranomaiskannan valintansa seurauksista jo etukäteen.

Järjestäytymisoikeutta ja työsopimuslain soveltamisalaa pitää laajentaa

Itsensätyöllistäjän neuvotteluasema suhteessa toimeksiantajaan on usein heikko. Jos useampi itsensätyöllistäjä liittyy yhteen neuvotellakseen sopimusehdoista kollektiivisesti, tulkitaan tämä laittomaksi yrityskartelliksi. Tämä asetelma on johtanut siihen, että itsensätyöllistäjien työ on usein alihinnoiteltua.

Esimerkiksi Kansainvälinen työjärjestö ILO ulottaa järjestäytymisoikeuden myös itsensätyöllistäjiin. Tanskassa heidät luokitellaan ”työmarkkinoiden kolmanteen ryhmään”, jonka kollektiivista järjestäytymistä EU:n kilpailulainsäädäntö ei rajoita. Suomen tulisi seurata Tanskan esimerkkiä.

Alihinnoitteluongelmaa helpottaisi myös, jos työlainsäädäntöä sovellettaisiin nykyistä laajemmin tilanteissa, joissa henkilö on sopimusteknisesti yrittäjä, mutta tosiasiallisesti palkansaaja-asemassa.

Prosentti taiteelle ja kulttuurille

Julkinen tuki on elintärkeää ylläpidettäessä monipuolista ja elävää kulttuuri- ja taidekenttää. Valtio tukeekin taidetta ja kulttuuria monin tavoin.

Taiteen ja kulttuurin osuus valtion budjetissa on vuonna 2018 noin 460 miljoonaa euroa ja vuoden 2019 talousarvioesityksessä 443 miljoonaa. Noin puolet tästä tulee rahapeli-toiminnan tuotoista. Taiteen ja kulttuurin osuus budjetista on pysynyt lähes muuttumattomana viime vuosina. Vuodesta 2010-osuus on ollut 0,8 prosenttia. Tämä on selvästi liian vähän kasvaneisiin tarpeisiin nähden. Esimerkiksi pitkään valmisteltu kulttuurin valtionosuusuudistus jäi tekemättä rahoituksen puutteen takia.

Taiteentekijöiden tulot ovat usein pieniä, eikä enemmistö heistä pysty elämään taiteella. Työskentely vuorotellen ja limittäin niin palkkatyösuhteissa kuin itsensätyöllistäjänä on yleistä. Taiteilijoiden lukumäärä on kasvanut 2000-luvulla, mutta taiteen tuki- ja apurahajärjestelmät eivät ole pysyneet kasvun mukana. Tämän seurauksena esimerkiksi kilpailu apurahoista on entistä kovempaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmä pohtii parhailaan taiteilijoiden toimeentuloa ja koulutusta, taiteen jakelua ja levitystä sekä kansainvälistymisen ja digitalisaation vaikutusta näihin. Työryhmän alustavissa esityksissä mainitaan esimerkiksi apurahojen muuttaminen taiteilijapalkoiksi, tukijärjestelmän uudistaminen hakumuotoja vähentämällä sekä alueellisen toiminnan ja arviointijärjestelmän uudistaminen. Nämä kaikki ovat kannatettavia tavoitteita. Taiteellista työtä tekevien ansaintamahdollisuuksia on parannettava.

Välittömänä uudistuksena taiteilija-apurahojen määrää tulisi lisätä 100:lla ensi vuoden alusta alkaen, ja lisäksi niihin tulisi tehdä 10 prosentin tasokorotus. Taiteilija-eläkkeiden määrää tulee myös kasvattaa.

Suomessa tulisi kokeilla Ruotsin ja Norjan esimerkkien mukaisesti taiteilija-alliansseja, joiden perusajatuksena on luoda päteville freelancereille ammatillinen, taloudellinen ja sosiaalinen turvaverkko työsuhteiden muodossa.

Näiden ja muiden tärkeiden uudistusten toteuttaminen ei ole mahdollista ilman taiteen ja kulttuurin rahoituksen vahvistamista.

Määrärahalisäys olisi tarpeellinen niin valtionosuusuu- distuksen toimeenpanemiseksi kuin esimerkiksi taiteilija-apurahojen uudistamiseen, taiteilija-apurahojen sekä -eläkkeiden määrän kasvattamiseen, taiteilija-allianssiko- keilun käynnistämiseen, tekijänoikeuden haltijoiden hyvi- tystmaksun korottamiseen, nuorison kulttuuriseteleiden käyttöönottoon sekä teattereiden, orkestereiden ja museoi- den rahoituksen kasvattamiseen.

Vasemmistoliitto katsoo, että kulttuurin ja taiteen rahoitusosuus tulisi nostaa prosenttiin valtion budjetista. Vuoden 2019 talousarviossa tämä vastaisi noin sadan miljoonnan euron lisämäärärahaa.

• Kasvatetaan taiteen ja kulttuurin rahoitusta 100 miljoonalla niin, että sen osuus on ensi vuonna prosentti valtion budjetista.

Lisätään turvakotipaikkoja

Noin 100 000 naista joutuu Suomessa vuosittain puoli- sonsa fyysisen tai seksuaalisen väkivallan tai sillä uhkailun kohteeksi. Perheväkivaltaan kuolee joka vuosi yli 20 naista.

Naisiin kohdistuvan ja perheväkivallan ehkäisemisen edellytys on, että meillä on riittävästi helposti saavutettavia turvakoteja, joissa väkivallan uhreille ja heidän lapsilleen voidaan tarjota turvallinen majoitus ja ennakkoivaa apua.

Vuoden 2017 lopussa Suomessa toimi 23 turvakotia. Asiakkaita niissä oli yhteensä 4 333, mikä on 23 prosenttia edellisvuotta enemmän. Asiakkaista lähes puolet oli lapsia. Aikuisista asiakkaista naisia oli 94 prosenttia. Perhepaikkoja, eli aikuiselle ja tämän mukana oleville lapsille soveltuvia turvakotipaikkoja, oli vain 143. Turvakodit olivat usein täynnä.

Euroopan neuvoston suosituksen mukaan turvakoti- paikkoja tulisi olla yksi 10 000 asukasta kohden. Suomessa tämä tarkoittaisi yli 500 paikkaa. Vuonna 2018 turvakoti- tien määrä kasvaa 27:ään ja perhepaikkojen määrä 179:ään, mutta määrä on edelleen riittämätön.

Turvakotiverkoston saattaminen riittävälle tasolle edellyttäisi ainakin 40 miljoonan euron rahoitusta. Hallituksen myöntämän rahoituksen suunta on ollut oikea, mutta kasvutahti auttamatta liian hidas.

• Vasemmistoliiton vaihtoehdossa turvakotien rahoitusta lisätään 6 miljoonalla eurolla

Tarjotaan nuorille mahdollisuuksia

Nuorille on taattava mahdollisuus saada koulutustaan vastaavaa työkokemusta heti valmistumisen jälkeen. Mitä kauemmin oman alan työpaikkaa joutuu etsimään, sitä suuremmaksi käy todennäköisyys, ettei sellaista koskaan löydy.

On erittäin valitettavaa, että Sipilän hallitus on päättänyt ajaa alas niin sanotun nuorisotakuun, joka on auttanut monia nuoria saamaan elämälleen tyydyttävämmän suunnan.

Vasemmistoliitto ehdottaa uudenlaista nuorten työko- ke- mustakuuta, joka antaa vastavalmistuneille väylän työelä- mään. Työkokemustakuumallissamme työttömän vastaval- mistuneen nuoren palkannut työnantaja saa palkkatukea kuuden kuukauden ajan.

Nuorten työllistymistä ja elämäntaitoja voidaan edistää myös erilaisten työpajojen avulla. Työpajoissa opitaan vuo- rovaikutusta, yhdessä tekemistä ja eri alojen työtehtäviä työ- ja yksilövalmentajien ohjauksessa. Nuorten tulevai- suuden kannalta työpajat ovat tärkeitä paikkoja, sillä yli 80 prosenttia nuorista löytää elämälleen suunnan työpajajak- son jälkeen.

Etsivä nuorisotyö antaa varhaista tukea nuorelle, joka voi olla ilman koulutus-, työ- tai harjoittelupaikkaa tai muuten tarvitsee apua palveluihin pääsemiseksi. Etsivän nuorisotyön kautta on vuosittain tavoitettu yli 20 000 nuorta, joista yli 15 000 on kaivannut pidempiaikaista ohjausta.

- Työkokemustakuun toteuttamiseksi palkkatuen määrärahoja korotetaan 30 miljoonalla eurolla, joista 10 miljoonaa varataan työkokemustakuuseen. Samalla kasvatetaan yhdistyksille ja säätiöille korvamerkittyjä palkkatukirahoja selvästi nykytasosta ja poistetaan keinotekoinen 3 000 henkilötyövuoden rajoite.

- Nuorten työpajojen ja etsivän nuorisotyön määrärahoja nostetaan 7 miljoonalla eurolla.

Tuetaan lasten ja nuorten liikuntaa

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja terveellisen elämäntavan oppimisen edellytys on riittävä liikunta ja aktiivinen arki. Kaikilla on oltava mahdollisuus harrastaa liikuntaa.

Tällä hetkellä perheen pienituloisuus saattaa estää lapsen tai nuoren liikuntaharrastuksen kokonaan. Viime vuosina esimerkiksi seuratoiminnan tukia on leikattu, mikä on vaikeuttanut tilannetta entisestään. Meidän on varmistettava, etteivät liikunnan kustannukset nouse liian kalliiksi tavallisille lapsiperheille.

Lasten ja nuorten liikkumisen kannalta on elintärkeää, että helposti saavutettavia ja maksuttomia tai edullisia liikuntapaikkoja on riittävästi.

- Korotetaan seuratuken 2 miljoonalla eurolla vuodessa nuorten liikuntaharrastuksen tukemiseksi.

- Lisätään 3 miljoonaa euroa lasten ja nuorten tarpeisiin vastaavien liikuntapaikkojen rakentamiseen.

Tukea kansalaisyhteiskunnalle

Aktiivinen, laaja ja moniääninen kansalaisyhteiskunta on keskeinen osa suomalaista demokratiaa. Erilaiset yhdistykset tarjoavat osallistumisen mahdollisuuksia, kanavoivat kansalaisten tunteja, sivistävät ja kouluttavat, elävöittävät paikallisyhteisöjä sekä tuottavat arvokasta asiantuntijatyötä ja palveluita.

Valitettavasti kansalaisjärjestöjen rahoitusta on viime vuosina leikattu tuntuvasti. Esimerkiksi Ihmisoikeus- ja rauhanjärjestöjen työ on entistäkin tärkeämpää tämän hetkessä yhteiskunnallisessa ja maailmanpoliittisessa tilanteessa, mutta julkinen tuki siihen on pienentynyt.

Kansalaisyhteiskunnan rooli on korostunut myös ympäristön hyvinvoinnin turvaamisessa, kun Sipilän hallitus on heikentänyt ympäristöhallintoa ja -valvontaa. Samaan aikaan käytäntöjemme ja ympäristön kantokyvyn välinen ristiriita on käynyt yhä selvemmäksi. Ympäristöjärjestöjenkin rahoitusta on kuitenkin leikattu.

Kehitysyhteistyöleikkausten myötä globaalien kysymysten parissa työskentelevien järjestöjen rahoitus romutettiin. Samalla kun kehitysyhteistyön määrärahoja kasvatetaan, tulee entistä suurempi osa niistä kanavoida kansalaisyhteiskunnan kautta.

Myös naisten oikeuksien ja sukupuolten tasa-arvon edistämiseen tähtäävä kansalaisjärjestötoiminta Suomessa on turvattava. Valtakunnallisten naisjärjestöjen valtionavustukset ovat aina olleet varsin pieniä, mutta niitäkin on hallituskaudella supistettu.

Vasemmistoliitto katsoo, että kansalaisyhteiskunta ansaitsee suurempaa tukea.

- Vapaaehtoistoiminnan, järjestötyön ja aktiivisen kansalaisyhteiskunnan tukemiseksi ensi vuoden budjettiin tulee lisätä 1 miljoonaa euroa opetus- ja kulttuuriministeriön sekä ympäristöministeriön myöntämiin tukiin ihmisoikeus-, ympäristö-, nais- ja rauhanjärjestöille.

- Kansalaisjärjestöjen osuutta kehitysyhteistyörahoituksesta tulee korottaa.

Korjataan homekoulut, -päiväkodit ja -hoitolaitokset

Suomessa on valtavasti kosteus- ja homevaurioista kärsiviä päiväkoteja, kouluja, hoitolaitoksia, työpaikkoja ja koteja.

Sisäilmaongelmat ovat merkittävä kansanterveydellinen haitta. Jopa 600 000–800 000 suomalaista altistuu päivittäin home- ja kosteusvaurioista johtuville epäpuhtauksille. Tästä aiheutuvat terveyskustannukset ovat 450 miljoonaa euroa vuodessa.

Ongelmat ovat olleet tiedossa pitkään, mutta tilanteen on annettu pahentua. Päiväkotien, koulujen ja hoitolaitosten niin sanottu korjausvelka on kasvanut yli 4,5 miljardiin euroon. Monet kiinteistöt ovat niin huonossa kunnossa, että korjaamisen sijaan ne tulisi purkaa ja korvata uusilla.

Paitsi että mittava korjaushanke parantaisi kansanterveyttä ja ihmisten elämänlaatua, loisi se uusia työpaikkoja. Valtion osittaistuen (alle 25 prosenttia kokonaiskustannuksista) avulla voidaan vauhdittaa kuntien investointeja, jolloin kokonaisvaikutus talouteen on huomattavasti valtion tukiosuutta suurempi.

- Vasemmistoliiton vaihtoehdossa kuntien home-, kosteus- ja muista sisäilmaongelmista kärsivien päiväkotien, koulujen ja hoitolaiston korjaus- ja korvausrakentamista tuetaan 50 miljoonalla eurolla.

Harmaa talous, talousrikollisuus ja verovälttely kuriin

Harmaa talous, talousrikollisuus ja verojen välttely aiheuttavat suuren laskun julkiselle taloudelle ja ovat valtava rakenteellinen ongelma.

Harmaan talouden on eri selvityksissä arvioitu vastaavan 5–14 prosenttia Suomen bruttokansantuotteesta. Toisen arvion mukaan Suomi menettää yksistään monikansallisten yritysten aggressiivisen verosuunnittelun seurauksena vuosittain 430–1 400 miljoonaa euroa yhteisöverotuloja.

Veropohjan tilkitseminen ja verovälttelyn hillitseminen kohentaisi julkistalouden rahoitusasemaa, tehostaisi markkinamekanismin toimintaa ja parantaisi rehellisten ja pienien yritysten kilpailuasemaa.

Viime vuosina harmaan talouden vastainen toiminta on tehostunut, ja tehdyt satsaukset ovat maksaneet itsensä monin kerroin takaisin. Kuitenkin on olemassa monia kansallisia ja EU-tason toimia, joilla talousrikollisuutta ja verovälttelyä voitaisiin hillitä tehokkaammin.

Suomen tulisi nykyistä pontevammin edistää muun muassa kattavan maakohtaisen raportoinnin sekä taloudellisten ja edunsaajatietojen avoimuuden normeja EU:n direktiiveissä ja niiden kansallisessa toimeenpanossa. Keskeisessä asemassa on niin sanotun rahankiertodirektiivin implementointi.

Ajankohtaisia esimerkkejä tästä ovat korkovähennysoikeiden rajaaminen ja väliyhteisölainsäädännön kehittäminen. Vasemmistoliitto ehdottaa molempia koskeviin hallituksen esityksiin tiukennuksia, jotka lisäävät verotuloja.

Sipilän hallitukset toimet ovat tältä osin olleet pettymys: EU:ssa ei olla ajettu kunnianhimoisia sääntöjä, ja kotimaan lainsäädännössä on menty sieltä, missä aita on matalin ja mihin elinkeinoelämän lobbarit ovat ohjanneet.

Kotimaisen harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan kannalta keskeistä on riittävien viranomaisresursien turvaaminen sekä viranomaisten välisen yhteistyön helpottaminen.

Vasemmisto on esittänyt omat linjansa aggressiivisen verosuunnittelun ja harmaan talouden suitsimiseksi vero-ohjelmassamme sekä tulevaisuusohjelmassamme.

Vasemmistoliiton vaihtoehdossa:

- Vasemmistoliiton vaihtoehtobudjetissa poliisin, tuomioistuinten, verottajan, tullin, ulosottolaitoksen ja syyttäjälaitoksen toimintamäärärahoja korotetaan 12 miljoonalla eurolla.
- Yritysten korkovähennysoikeutta rajoitetaan ja tasevapautuksen poistetaan. Tuloarvio 140 miljoonaa.

VASEMMISTON BUDJETTIMUUTOKSET VUODELLE 2019

Vero- ja määrärahamuutokset

Nettovaikutus

(-) lisämeno

(+) lisätulo

VEROASIA

Osinkoverouudistus	355
Ansiotuloveroasteikon muutokset	645
Kunnallisveron perusvähennyksen korotus 230 eurolla	-97
Eläketulovähennyksen kertoimen muutos	157
Työtulovähennyksen vähenemiskertoimen korotus	63
Kotitalousvähennyksen ehdot palautetaan 2016 mukaisiksi	31
Yrittäjävähennyksen poisto	126
Yhteisöveron korotus 22 prosenttiin	420
Vapaaehtoisen työeläkevakuutuksen verotuen poisto	88
Metsälahjavähennyksestä luovutaan	13
Terveysperusteinen sokerivero	100
Harmaan talouden torjunnan tehostamisesta saatavat lisäverotuotot	150
Konsernilainojen korkovähennysoikeuden rajaaminen	140
Perintö- ja lahjaveron kohtuullistaminen (2016 tasolle)	59
Alv:n alarajan nosto 30 000 euroon	-87
Korjauspalveluiden alv:n alennus	-4
Kaivostoiminnan sähköverokannan nosto	21
Kaivostoiminnan rojaltivero	40
Turveveron ja metsähaketuen muutokset	20
Ajoneuvoveron kevennyksen peruminen	15
Lentovero	100

KIKY

-48

Kiky-sopimuksen peruminen (verot, veroluonteiset maksut)
(Työntekijöiden sotu-maksut -1,4 mrd / Yritysten maksut +1 mrd)

Julkisen sektorin työntekijöiden lomarahojen palautus

-150

MÄÄRÄRAHAT

Metsähallituksen tuloutustavoitteen kohtuullistaminen	-15
Siviilikriisinhallinnan asiantuntijamäärän kasvattaminen	-3,6
Kehitysyhteistyömäärärahojen ja ilmasto- ja ympäristörahoituksen korotus	-140
Finnfundin pääomakorotuksen peruminen (10 m, kehyksen ulkopuolinen)	
Harmaa talous: Muiden tuomioistuinten toimintamenot	-2
Harmaa talous: Ulosottolaitoksen ja konkurssivalvonnan toimintamenot	-2
Harmaa talous: Syyttäjälaitoksen toimintamenot	-2
Harmaa talous: Poliisitoimen toimintamenot	-2
Harmaa talous: Tullin toimintamenot	-2
Harmaa talous: Verohallinnon toimintamenot	-2
Pakolaiskiintiön korottaminen (pakolaisten vastaanotto)	-3,2
Vanhuspalveluiden parantaminen ja hoitajamitoitus	-20
Energiaintensiivisen teollisuuden veronpalautusten kohtuullistaminen	115
Maatalouden energiaveropalautusten kevennys	27,5
Subjektiiivinen varhaiskasvatusoikeus ja henkilöstömitoitus	-25
Peruskoulujen ryhmäkoon pienentäminen ja kouluverkon turvaaminen	-30
Valtionosuus ja -avustus vapaan sivistystyön oppilaitoksille	-5
Valtakunnallisten naisjärjestöjen tukeminen	-0,4
Ammattikoulujen rahoituksen kasvattaminen	-150
Maksuton toinen aste	-85
Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan	-90
Valtionrahoitus ammattikorkeakouluille	-35
Opintorahan korotus	-76
Taiteen ja kulttuurin prosenttiperiaatteen käyttöönotto budjetissa	-100
Kansalaisjärjestöjen toiminnan tukeminen	-0,4
Liikuntapaikkojen rakentaminen lapsille ja nuorille	-3
Lisämääräraha seuratukeen nuorten liikuntaharrastuksen tukemiseksi	-2
Nuorten työpajatoiminta ja etsivä nuorisotyö	-7

Metsäluonnon hoidon edistäminen (Metso)	-1
Kävelyn ja pyöräilyn toimenpideohjelma	-10
Tuki joukkoliikenteen palvelujen ostoon ja kehittämiseen	-30
Kansallispuistojen palvelutason ja saavutettavuuden parantaminen	-3
Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot	-2
Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan tukeminen (Business Finland)	-60
Valtionavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n toimintaan	-5
Palkkatuen lisämäärärahat -30 Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut	-30
Työajan lyhentämiskokeilu	-5
Energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian käytön edistäminen	-2
Uusiutuvan energian investointituki	-20
Päästökauppakustannusten kompensaatiotuen poisto	30
Kansaneläkeindeksiin sidottujen etuuksien korotus	-389
Pakolaiskiintiön korottaminen (kotouttaminen)	-8,7
Perustulokokeilu	-20
Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) lisärahoitus	-8
Asumistuen palauttaminen vuokraan ja jäädätyksen peruutus	-41
Työttömyysturvan ja asumistuen suojaosan korotus 500 euroon	-147
Ansiosidonnaisen työttömyysturvan parantaminen	-30
Sairausvakuutuksen matkakorvauksen parannus	-10
Lääkekorvausten parannus	-20
Vanhempainvapaan 6+6+6-malli	-177
Kotihoidon sisarkorotuksen poisto yli 3-vuotiailta	13,3
Yksityisen sairaanhoidon Kela-korvauksen puolittaminen	75
Kansaneläkkeen korotus (indeksikorotusten päälle tuleva menolisäys)	-334
Takuueläkkeen korotus (indeksikorotusten päälle tuleva menolisäys)	-17
Keliakiaa sairastavien ruokavaliokorvauksen palauttaminen	-0,6
Terveyskeskusmaksujen poisto	-78
Perusterveydenhuollon hoitotakuun käynnistys (1. vuosi)	-100
Sote-valinnanvapauskokeiluiden peruminen	100
Turvakotipaikkojen määrän kasvattaminen	-6
Home- ja kosteusvaurioiden korjauspaketti	-50

Suomen ympäristökeskuksen (Syke) lisärahoitus	-5
Ympäristöjärjestöjen tukeminen	-0,4
Lisämääräraha luonnonsuojelualueiden hankintaan (Metso)	-9
Erityisryhmien asunto-olojen parantaminen	-10
Asunto-osakeyhtiöiden energiaremonttituki	-20
Muutokset yhteensä	36,5

